

Б 05

55. 61. 7223

РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА

8 ЖНІВЕНЬ 1955

БССР
ІМЕНІ
ЛЕНІНА

Я ў сьраду радзімаея

Allegretto

Piano

Сопрано
tr

1) Я ў се-ра-ду радзі-ла-ся няшчасна-я до-ля, не пайду я

tr

за ста-ро-га, ба-ра-до-ю ко-ле, не пайду я за старо-га

più rit. *f a tempo*

ба-ра-до-ю ко-ле.

Coda. *più mosso*

та-бе з ім не жы-ці! А

f espressivo

та-бе з ім не жы-ці.

Штогод сотні працаўніц праводзяць свой адпачынак у Ждановічах. На здымку: настаўніца сямігадовай школы соўгаса «Ільянскі» Яўгенія Шымко і работніца ліцейнага цэха Мінскага аўтазавода комсамолка Ганна Васілеўская ў доме адпачынку «Ждановічы».

Фото П. Нікіціна

Беларуская народная песня

Запіс Р. ШЫРМЫ

Апрацоўка Я. ЯРАСЛАВЕНКІ

Я ў сьраду радзілася —
Няшчасная доля,
Не пайду я за старога: } 2 разы
Барадою коле.

А пайду я за такога,
Што не мае вуса,
А ён мяне пацалуе, } 2 разы
А я засмяюся.

Тата добры, тата добры,
А маці ліхая,
Не пускае на вулчку, } 2 разы
Што я маладая.

Пусці, пусці мяне, маці,
На вулку гуляці,
Будзе ехаць казачэнька, } 2 разы
Я буду вітаці.

Не пі, маці, тае вады,
Што я нанасіла,
Любі, маці, таго зяця, } 2 разы
Што я палюбіла.

Не разлівай, маці, вады:
Цяжка мне насіці,
Любі, маці, таго зяця, } 2 разы
Табе з ім не жыці.

ПРАГРАМА ДАЛЕЙШАГА ЎЗДЫМУ

ЗВЯЛІКАЙ радасцю сустрэлі савецкія людзі рашэнні ліпеньскага Пленума ЦК КПСС. На кожным прадпрыемстве нашай краіны, малым, ці вялікім, рабочыя і работніцы, інжынеры і тэхнікі з вялікай увагай вывучаюць пастанову Пленума аб задачах па далейшаму ўздыму прамысловасці, тэхнічнаму прагрэсу і палепшэнню арганізацыі вытворчасці. Яны не толькі вывучаюць рашэнні пленума, але імкнуцца знайсці канкрэтныя шляхі далейшага павышэння прадукцыйнасці працы.

Чыё сэрца радасна не заб'еца ад усведамлення таго, што пяты пяцігадовы план па агульнаму аб'ёму прамысловасці выкананы да 1 мая 1955 г., або за чатыры гады і чатыры месяцы!

Гэтыя даныя сведчаць аб новай вялікай перамозе савецкага чалавека, аб геніяльнай палітыцы нашай партыі, якая заклікае нас няўхільна ператвараць у жыццё ўказанні Леніна і прадаўжальніка яго справы Сталіна аб усямерным развіцці і ўмацаванні індустрыяльнай магутнасці нашай дзяржавы.

Няўхільна следуючы вучэнню вялікага Леніна, партыя заўсёды лічыла і лічыць сваёй галоўнай задачай усямернае развіццё цяжкай прамысловасці. У 1955 годзе ў нашай краіне будзе выпушчана больш 33 мільянаў тон чыгуну, каля 45 мільянаў тон сталі, выпрацавана 166 мільярдў кіловат-гадзін электраэнергіі.

Гэтыя дасягненні з'яўляюцца яркім сведчаннем росту эканамічнай магутнасці савецкай дзяржавы, сведчаннем няўхільнага росту добрабыту працоўных і ўмацавання абароназдольнасці краіны.

Неабмежаванае поле дзейнасці раскрываецца перад савецкімі людзьмі. Стварай, займайся вынаходніцтвам, унось рацыяналізатарскія прапановы, дапамагай рухаць айчынную тэхніку, рэканструюваць старыя прадпрыемствы, замяняць старое абсталяванне новым, павышаць прадукцыйнасць працы, разгортваць навукова-даследчую работу. Гэтай высокароднай мэце аддаюць сваё жыццё савецкія патрыёты.

Прыемна ўсведамляць, што ў развіцці айчынай тэхнікі вялікую ролю адыгрываюць жанчыны. Куды-б мы ні заглянулі — у канструктарскае бюро, у навукова-даследчы інстытут, у лабараторыю, у цэх — мы ўсюды ўбачым сумленнага працаўніка-жанчыну.

Пленум Цэнтральнага Камітэта нашай партыі патрабуе шырэй развіваць навуковую думку, цясней звязвацца з вытворчасцю, паўней абагульняць і распаўсюджаць выдатны вопыт перадавых рабочых, якія паказваюць прыклады высокай прадукцыйнасці і культуры працы.

Партыя не скрывае, што выкананне пастаўленых задач патрабуе вялікага напружання сіл і энергіі, але накоплены гадамі вопыт у развіцці сацыялістычнага спаборніцтва дапаможа справіцца і з ім. Не можа быць сумнення ў тым, што пад кіраўніцтвам Комуністычнай партыі працоўныя нашай краіны забяспечаць новыя магутны ўздым прамысловасці, чым наблізяць перамогу камунізму.

Цэнтральны Камітэт партыі ўдзяляе велізарную ўвагу пытанням расшырэння сельскагаспадарчай вытворчасці. У нашай краіне ажыццяўляюцца буйнейшыя мерапрыемствы па крутому ўздыму сацыялістычнай сельскай гаспадаркі.

Усіх савецкіх людзей радуе поспехі працаўнікоў сельскай гаспадаркі. На Пленуме разглядалася пытанне аб выніках веснавой сяўбы, доглядзе пасеваў, правядзенні ўборкі ўраджаю і аб забеспячэнні выканання плана нарыхтовак

сельскагаспадарчых прадуктаў у 1955 годзе. Сёлета пасеяна яравых на 21 мільён гектараў больш, чым у мінулым годзе. Значна перавыканана заданне па пасеву на цалінных землях. Галоўнае цяпер добра даглядаецца пасевы, своєчасова і якасна ўбраць ураджай.

Пленум заклікае працаўнікоў сельскай гаспадаркі павялічыць вытворчасць збожжа да 10 мільярдў пудоў у год і асноўных прадуктаў жывёлагадоўлі ў два-два з лішнім раз. Практыка перадавых калгасаў ясна паказвае, што гэтыя лічбы могуць быць дасягнуты з поспехам.

Магутны ўздым цяжкай індустрыі і сельскай гаспадаркі з'яўляецца галоўнай умовай для далейшага развіцця лёгкай і харчовай прамысловасці, для няўхільнага павышэння матэрыяльнага добрабыту працоўных. Узровень вытворчасці тавараў народнага спажывання ў 1955 г. перавысіць узровень вытворчасці 1950 г. на 72 працэнты супроць 65 працэнтаў, прадугледжаных пяцігадовым планам. Паспехі нашай народнай гаспадаркі, кожная працоўная перамога, атрыманая на любым з яе ўчасткаў, выклікаюць жывы водгук у мільёнаў савецкіх людзей. Мы з радасцю ўспрымаем весткі аб паспяховым выкананні заданняў народнагаспадарчага плана, аб мерах партыі і ўрада, накіраваных на далейшае ўмацаванне магутнасці савецкай дзяржавы.

Савецкі народ аднадушна падтрымлівае меры, прынятыя Цэнтральным Камітэтам Комуністычнай партыі Савецкага Саюза для нармалізацыі адносін паміж СССР і Югаславіяй. У сваёй пастанове Пленум ухваліў вынікі перагавораў паміж урадавымі дэлегацыямі СССР і Югаславіі. Паслядоўная і нястомная барацьба нашай партыі за мір і дружбу паміж народамі карыстаецца ўсеагульнай любоўю і павагай народа.

Ліпеньскі Пленум прыняў пастанову аб скліканні 14 лютага 1956 года XX з'езду Комуністычнай партыі Савецкага Саюза. Паведамленне аб скліканні чарговага з'езду партыі выклікала шырокі водгук сярод камуністаў і беспартыйных, новыя магутны ўздым палітычнай і працоўнай актыўнасці савецкага народа. Працоўныя нашай краіны ведаюць, што пад кіраўніцтвам Комуністычнай партыі яны дабіліся сусветна-гістарычных перамог.

Па пачыну калектываў перадавых прадпрыемстваў Масквы ўсё шырэй разгортваецца ў краіне спаборніцтва ў гонар прадстаячага XX з'езду Комуністычнай партыі Савецкага Саюза.

Калектыву аршанскага ільнокамбіната змагаецца за павышэнне прадукцыйнасці працы, вынаходзячы новыя шляхі павелічэння выпуску прадукцыі. Многія ткачы камбіната перайшлі на абслугоўванне шасці станкоў замест двух па норме. Ткачыха Ефрасіння Боцікава, абслугоўваючы шэсць станкоў, наткала ўжо каля 10 тысяч метраў добрай тканіны звыш задання. Высокапрадукцыйна працуюць таксама шасцістаночніцы Пазнякова, Чарняўская, Каралёва і інш.

Калектыву фармовачнага ўчастка мінскага завода імя Варашылава за сем месяцаў выканаў васьмімесячнае заданне. Асабліва вылучыліся рабочыя, якія сталі на працоўную вахту. Сярод іх сцержаншчыцы тт. Берняк і Варонька, якія выканалі план на 215 працэнтаў.

Сацыялістычнае спаборніцтва шырыцца з кожным днём, ахопліваючы новыя калектывы фабрык і заводаў.

Савецкія людзі не пашкадуць сіл для барацьбы за росквіт любімай Радзімы, за далейшае ўмацаванне эканамічнай магутнасці.

Воля маці ўсяго свету

НА маю долю выпала вялікае шчасце — быць дэлегатам Сусветнага кангрэсу маці. Лёгка зразумець тое велізарнае пачуццё радасці, якое ахапіла мяне, калі я даведалася аб гэтым. Разам з усёй савецкай дэлегацыяй я ехала ў швейцарскі горад Лазану, каб сустрэцца з пасланцамі маці ўсяго свету — актыўнымі барацьбітамі за мір і шчасце дзяцей.

Упершыню я ехала на такі вялікі сход, упершыню бачыла прадстаўніц розных краін, і ніколі ў жыцці не забыць мне гэтых хваляючых сустрэч, дружаскіх пацісканняў рук, ветлівых усмешак.

З самай раніцы велізарны зал «Контуар Сюіз» — будынка, дзе адбываўся кангрэс, — запаўняўся дэлегатамі — пасланцамі маці краін усяго свету. Сюды прыехалі жанчыны Бразіліі, Ісландыі, Польшчы, Кітая, Карэі, Турцыі, Сінегала, Інданезіі, Канады, Грэцыі і іншых краін, якія належаць да самых розных сацыяльных слаёў, веравызнанняў, маюць розны колер скуры, гавораць на самых розных мовах.

Што прымусіла іх пакінуць свае ачагі, сем'і, прыехаць сюды за тысячы кілометраў, пераносячы розныя цяжкасці і нястачы? Пагроза навішай вайны. Маці ўсяго свету зразумелі, што намаганні адной краіны абараніць мір ва ўсім свеце недастатковыя. Яны прыехалі сюды для таго, каб агульнымі намаганнямі абараніць мір і шчасце сваіх дзяцей, цвёрда памятаючы, што адно дыханне нічога, а дыханне мільёнаў выклікае навалыніцу.

На сцяне залы вісеў транспарант, на якім быў начэрчан дэвіз кангрэсу: «Маці, якія даюць жыццё, хочучь яго абараніць».

Над прэзідыумама эмблема кангрэсу — жанчына, якая трымае на плячы дзіця, што радасна ўсміхаецца і цягнецца да белага голуба міру.

Прамова старшыні кангрэсу лаўрэата міжнароднай Сталінскай прэміі за ўмацаванне міру паміж народамі Эжэні Катон была вельмі кароткая, але яна глыбока ўсхвалявала ўсіх прысутных.

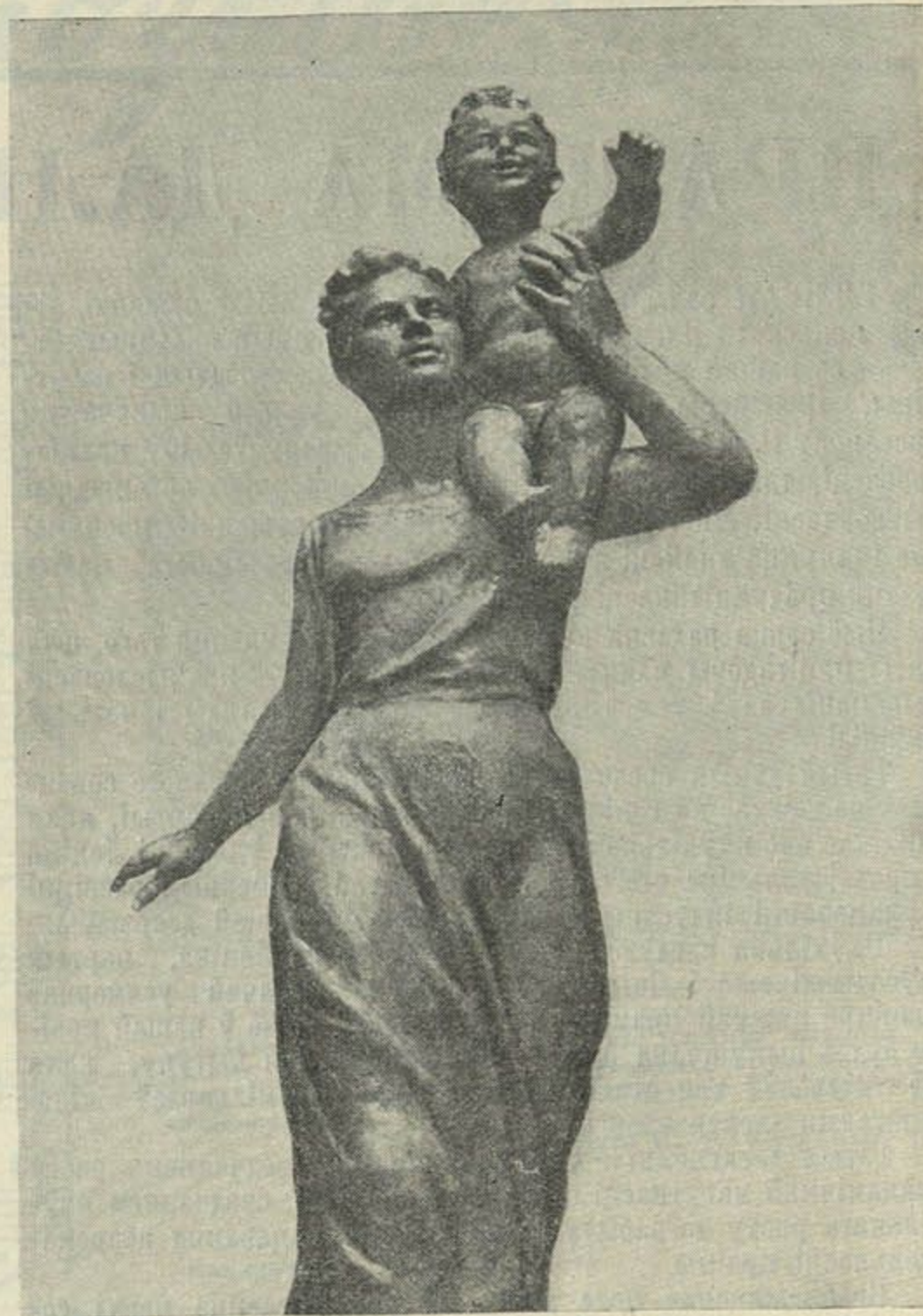
— Дзякуй усім маці, — сказала яна, — і не толькі тым, хто знаходзіцца ў гэтым зале, а і мільёнам іншых, хто прыслаў вас сюды. У гэтую гадзіну, калі я гавару з трыбуны Сусветнага кангрэсу маці, у дзесятках краін, якія адгукнуліся на наш заклік, на ўсёй зямлі, слухаюць нас маці, маладыя і старыя, бедныя і багатыя. Яны накіроўваюць да нас свой позірк, чакаюць ад нас такіх слоў, якія ўдыхнулі-б у іх бадзёрасць, веру ў будучае.

У канцы выступлення Эжэні Катон прачытала верш грэчаскага паэта Перыдзіса, прысвечаны кангрэсу. У ім гаворыцца аб вялікім горы маці, у якой вайна адабрала сына.

Калі яна закончыла чытаць верш, на вачах дэлегатак заблішчэлі слёзы. Ніхто не пасароміўся гэтых слёз. Усхваляваныя радкі паэта клікалі нас памятаць аб лёсе гэтай жанчыны і мільёнаў такіх-жа, як і яна, маці, якія страцілі ў час другой сусветнай вайны сваіх самых родных. Дэлегатка Індыі, якая сядзела побач са мной, горача мяне абняла і мы добра зразумелі адна другую без перакладчыка.

Тысячы кілометраў аддзялялі многіх дэлегатак ад сваёй радзімы. Але яны стойка цярпелі нястачы і нязручнасці ў дарозе, пакідалі свае сем'і на гэты даволі вялікі адрэзак часу, поўныя высокароднага імкнення ўнесці свой уклад у вялікую справу барацьбы за мір.

Дэлегатка Бразавіля (Французскае Конго) 19-гадовая маці двух дзяцей Вераніка Балесо прыехала на кангрэс з 10-месячным дзіцем, дзяўчынкай Дорыс. Дома яна пакінула маленькага хлопчыка. У сваім выступленні Вераніка сказала:

— Я прыехала сюды, каб змагацца за мір. Падрыхтоўка да вайны нясе галечу нашаму народу. Мы не хочам больш жыць у галечы. Жанчыны сабралі грошы і паслалі мяне ў Лазану, каб заявіць маці ўсяго свету, што жанчыны Конго будуць разам з вамі змагацца супроць вайны і галечы.

Адна за другой падыходзілі дэлегаткі на трыбуну, каб расказаць удзельніцам кангрэсу аб пакутах і нястачах, перажытых за гады вайны, і каб сказаць сваё слова супроць вайны. Яны гавораць аб нястачах, звязаных з гонкай узбраенняў, аб тым, што дзецям не хапае прадуктаў харчавання, адзення, цёплага жылля.

Многія з выступаючых расказалі, што ідэя склікання Сусветнага кангрэсу маці знайшла сваё гарачае ўхваленне сярод жанчын многіх краін. Жанчыны 79 краін прыслалі свае пасланні аб падтрымцы кангрэсу, выявілі жаданне прысутнічаць і актыўна ўдзельнічаць у яго рабоце. Аднак, з прычыны раду акалічнасцей, прадстаўнікі некаторых краін не маглі прысутнічаць на кангрэсе, нягледзячы на тое, што імі былі прыняты ўсе неабходныя меры.

Ідэя склікання кангрэсу была падтрымана нават бельгійскай каралевай Елізаветай, якая аказвала дапамогу і прыслала прывітанне пасланцам маці — удзельніцам кангрэсу.

Усе ўдзельніцы кангрэсу прыехалі ў Лазану на сродкі, сабраныя жанчынамі.

На кангрэсе прысутнічалі пяць жанчын са Злучаных Штатаў Амерыкі. Яны расказалі, што амерыкан-

скія маці асабліва моцна адчуваюць вынікі гонкі ўзбраенняў.

На ўсё жыццё не забыць мне выступлення дэлегаткі Чэхаславакіі Ружэны Красовай — маці з вёскі Лідзіцы, знішчанай у час вайны фашысцкімі захопнікамі. Гітлераўскія каты забілі яе сямігадовую дачку. Цяжкае гора маці, але яна добра ведае, хто быў віноўнікам лідзіцкай трагедыі.

— Ні я, ні іншыя жыхары Лідзіцы, як і ўвесь наш народ, ніколі не змешваем гітлераўскіх катаў з нямецкім народам.

Калі яна скончыла гаварыць, са сваіх месц падняліся ўсе германскія дэлегаткі — удзельніцы кангрэсу. І ўсе мы ў гэтую хвіліну адчулі, што жанчыны Германіі, як і жанчыны ўсяго свету, будуць змагацца за мір, за жыццё сваіх дзяцей. Дэлегаткі Германскай Дэмакратычнай рэспублікі і Германскай федэральнай рэспублікі сядзелі на кангрэсе разам.

За пасляваенныя гады мільёны жанчын усіх краін свету аб'ядналіся і вядуць актыўную барацьбу ў абарону міру і дзяцей. Гэты рух з кожным днём становіцца ўсё шырэй і вырастае ў грозную сілу.

У сваім выступленні дэлегатка Індыі сказала: «Калі-б ворагі міру бачылі твары маці, якія прысутнічаюць на кангрэсе, яны-б замаркоціліся».

Надзвычай уразіў усіх дэлегатак момант, калі дэлегацыя Італіі зайшла ў прэзідыум і разгарнула перад кангрэсам шырокія палотнішчы рознакаляровай тканіны з вышытымі на ёй сотнямі імён дзяцей, забітых гітлераўскімі акупантамі ў італьянскіх гарадах — Касіна і Марцэбото, а таксама імёнамі вучняў Міланскай школы, разбітай бомбай у той час, калі там праходзілі заняткі. Услед за гэтым дэлегаткі падываюць і паказваюць альбом з фатаграфіямі цудоўных дзяцей, якія нарадзіліся пасля вайны.

— Мы, маці Італіі, не хочам, каб нашы дзеці папалі ў спісы забітых. Мы будзем змагацца за іх жыццё і заклікаем жанчын усяго свету аб'яднацца ў барацьбе за тое, каб нашы дзеці ніколі не адчувалі жахаў вайны, за дружбу паміж народамі ўсіх краін!

Аб вялікім значэнні Сусветнага кангрэсу маці сведчаць шматлікія пасланні ў адрас кангрэсу ад жанчын розных краін, ад вучоных, членаў парламента, міністраў, пісьменнікаў.

ЦУДОЎНЫ ПАДАРУНАК

Школьнікі Мінска атрымалі цудоўны падарунак: за паркам імя Чэлюскінцаў пабудавана першая ў рэспубліцы дзіцячая чыгунка. На лініі ёсць тры станцыі: Парк культуры, Піонерская і Сасновы бор. Унутры цэнтральнага вакзала дзіцячай чыгункі зала чакання, білетная каса, бюро даведак, медыцынскі пункт, пакой для дзяжурнага. Працягласць першай чаргі чыгункі

чатыры кілометры. Увесь рэйс да станцыі Сасновы бор і назад працягваецца каля гадзіны. На чыгунцы цудоўнае абсталяванне: паравоз і шэсць вагонаў. Паравоз створан на Падольскім заводзе, а вагоны з любоўю зроблены ў стаўбцоўскіх майстэрнях.

Вопытныя інструктары падрыхтоўваюць стрэлачнікаў, машыністаў, дзяжурных, кантралёраў, праваднікоў.

Дзяжурная па станцыі «Піонерская» дзіцячай чыгункі вучаніца 10 класа школы № 20 Нэла Дзмітровіч сустракае поезд.

У дарогу!

Правадніца дзіцячай чыгункі вучаніца 6 класа школы № 20 Галля Васілевіч правярае білеты перад пасадкай у вагон.

Фото П. Нікіціна

Кангрэс вітала дэлегацыя мужчын — рабочых-будайнікоў Лазаны.

— Некаторыя думаюць, — сказаў кіраўнік дэлегацыі, — што на гэтым кангрэсе павінны гучаць толькі галасы маці. Але гэта няправільна. Мы, бацькі, таксама змагаемся за шчасце нашых дзяцей і калі мы ўсе — бацькі і маці — аб'яднаем нашы намаганні, мір для дзяцей будзе забяспечаны.

10 ліпеня, позна ўначы, закончыў сваю работу Сусветны кангрэс. На апошнім паседжанні адзінадушна былі прыняты важнейшыя дакументы: Пасланне нарадзе кіраўнікоў урадаў чатырох вялікіх дзяржаў, зварот да Арганізацыі Аб'яднаных Нацый і Маніфест.

У зале доўга не змаўкалі апладысменты, гучэў гімн маці, напісаны да кангрэсу савецкім паэтам Львом Ашаніным і кампазітарам Анатоліем Новікавым і іншыя песні.

Сусветнае значэнне кангрэсу заключаецца ў тым, што ён паказаў непахісную волю мільёнаў жанчын, якія складаюць палавіну насельніцтва ўсяго зямнога шара, адстаяць мір ва ўсім свеце.

М. Д. ШАРОЙКА,

дэлегат Сусветнага кангрэсу маці

Дзяўчына з голубам.
Фотаэцюд В. Ждановіча

ГОСЦІ З КАНАДЫ

ЗЯРКІМІ, свежымі букетамі кветак сустракаючыя паімкнуліся да самалёта. Усе крыху хваляваліся, як гэта заўсёды бывае, калі чакаеш дарагіх гасцей. Мы ведалі, што прыбываюць да нас удзельнікі Асамблеі міру ў Хельсінкі, якая днямі закончылася. Радасна сустракаць людзей, якія, як і мы, змагаюцца за мір, людзей, якія выказалі на Асамблеі заветныя думкі свайго народа — не дапусціць новай вайны, якіх-бы намаганняў гэта ні каштавала.

Вітаем гасцей, знаёмімся, падносім кветкі і ў адказ чуюм рускую мову. Аказваецца, сярод гасцей тры жанчыны з Канады. Усе гавораць па-руску. Дзве з іх выехалі з Расіі ў раннім дзяцінстве. Трэцяя, Мэры Дзенежка, замужам за украінцам, гаворыць па-руску не зусім добра, але ўсё добра разумее. Мэры — жонка прагрэсіўнага журналіста. Сама яна швачка. Працуе гадзін 20 у тыдзень. Шые ў майстэрні шлюбныя сукенкі. Але заказаў не шмат. Хоць у Канадзе мужчын значна больш, чым жанчын, аднак вяселлі спраўляюцца не часта. Беспрацоўе, матэрыяльная няўладжанасць перашкаджаюць ствараць сем'і.

Клара Гумянюк — наша зямлячка, ураджэнка Гомельшчыны — хатняя гаспадыня, грамадскі прагрэсіўны дзеяч. Яна ўзначальвае жаночую раённую арганізацыю, якая ўваходзіць у федэрацыю рускіх канадцаў.

Клара расказвае, як праходзіць у іх краіне збор подпісаў пад Зваротам Сусветнага Савета Міру супроць вайны. Умовы незвычайныя. Для нас некалькі незразумелыя. Канадскія актывісткі ходзяць з дома ў дом, стукаюць у кожныя дзверы. Часам даводзіцца

доўга гутарыць з кожным жыхаром, падрабязна расказваць людзям, хто пагражае міру, расейцаў недарэчныя чуткі аб тым, што збор подпісаў праводзіцца па жаданню камуністаў. Патрэбна вялікае ўменне правільна растлумачыць, адкуль вынікае пагроза вайны.

Актывісткі адным тлумачаць, другіх пераконваюць, што калі ўсе людзі добрай волі паставяць свае подпісы пад Зваротам, то вайне не будзе.

Канадскі народ, як і ўсе простыя людзі зямлі, не хоча вайны, хоць і не адчуў яе жахаў. Канадскую зямлю ніколі не бамбілі, яе гарады не палалі ў агні, дзяцей жыўцом не кідалі ў калодзежы, як гэта рабілі фашысты ў нас.

Наша трэцяя госця нарадзілася ў былой Самарскай губерні. Яна ведала пра вынікі варожага нашэсця ў Беларусі. Ёй захацелася сваімі вачыма паглядзець на вызвалены край, узняты з руін і попелу. Варвара Базыгіна — хатняя гаспадыня, жонка цесляра, нідзе не працуе. Яе здзіўляе актыўны ўдзел жанчын у сацыялістычным будаўніцтве Беларусі. Здзіўляе і тое, што пры іх удзеле ствараюцца трактары, аўтамабілі, веласіпеды, радыёпрыёмнікі. Дзіўна Варвара і таму, што жанчыны ўмеюць не толькі ствараць тэхніку, ткаць і шыць, але і кіраваць буйнымі прадпрыемствамі. Пабываюшы на тонкасуконным камбінаце і пазнаёміўшыся з яго дырэктарам тав. Поваравай, сустраўшыся з жанчынамі-вучонымі, дзяржаўнымі дзеячамі, наша госця пераконваецца, што ўсё гэта не прапаганда, як ёй у Канадзе гаварылі нашы незвычайныя.

Сустрача з савецкай дзетварой таксама абвясняе ўсе выдумкі. Цёпла сустракаюць гасцей школьнікі ў Палацы піонераў, у піонерскім лагеры, на адкрыцці дзіцячай чыгункі ў Мінску.

— Мы ўсюды бачылі бадзёрую, здаровую, развітую дзетвару, — гаворыць Варвара.

Нашых гасцей цікавілі не толькі сустрэчы з рабочымі, але таксама жыццё і работа сялян. І вось яны ў калгасе «Рассвет» Кіраўскага раёна. Усё, што яны бачылі там, здзівіла іх. Як пра далёкі сон, успамінае Клара пра царскую Расію. Не знайшла яна ў вёсцы ні курнай хаты, ні лучыны, ні зрэбнай спадніцы, ні палатнянай полкі на галаве калгасніцы. А калі даведалася, што лепшую даярку калгаса Ніну Бяляўскую народ выбраў членам урада, падышла да яе, моцна паціснула руку і пацалавала. Пры развітанні ўсхваляваныя канадкі жадалі калгаснікам вялікіх поспехаў.

У цёплай сяброўскай гутарцы Клара, Мэры і Варвара правялі вечар у адной з мінчанак. Шмат распыталі аб жыцці і рабоце беларускага народа, цікавіліся нашымі думкамі аб будучым, не забылі і аб мінулым. Адна з гасцей расказала аб тым, як у часе вайны канадскі народ спачуваў савецкім людзям. Жанчыны, якія ўваходзяць у прагрэсіўную арганізацыю — Федэрацыю рускіх канадцаў, даведаўшыся, што на Расію — іх радзіму — абрушылася небяспека, цяжка перажывалі. Але слязьмі гору не дапаможаш, і яны пачалі ствараць камітэты дапамогі савецкім людзям.

Мы заўсёды высока цанілі спачуванне сяброў і рады адзначыць, што барацьба жанчын за мір узрастае. Канадка Варвара Хеке сабрала дзве тысячы подпісаў пад Зваротам Сусветнага Савета Міру. Дзве тысячы раз яна стукалася ў дзверы, дзве тысячы раз вяла гутаркі, часам і вельмі працяглыя. Варвара Хеке — не адзіночка. І чым больш будзе такіх, тым з большым поспехам пойдзе барацьба за мір.

Пры развітанні шмат добрага жадалі госці савецкім людзям. І мы цвёрда верым, што іх пажаданні збудуцца. Мы таксама ад усёй душы жадаем працоўным Канады і іншых краін, каб іх палкае імкненне захаваць мір ажыццявілася.

А. ПАЎЛАВА

Жыццё і імкненне канадскіх жанчын

Сусветная асамблея ў Хельсінкі наглядна паказала, што жаданне ўсіх народаў свету злілося ў адзін вялікі і магутны вокліч: «Не бываць вайны! Няхай жыве мір і дружба паміж народамі!».

Народы Канады, як і іншых краін, паслалі на Сусветную асамблею сваю дэлегацыю ў 47 чалавек. Сярод дэлегатаў — 28 жанчын, якія былі запрошаны Антыфашысцкім камітэтам савецкіх жанчын наведаць таксама і Савецкі Саюз. Чатырнаццаць з іх нарадзіліся ў розных мясцовасцях Савецкага Саюза і зараз наведалі яго ў першы раз з таго часу, як пакінулі радзіму малымі дзецьмі.

Бурныя сустрэчы і гасцінныя прыёмы савецкага народа ў Выбаргу, Ленінградзе і Маскве, як сонечныя праменні, сагрэлі і асвятлілі шлях дэлегацыі. У Маскве дэлегацыя падзялілася на дзве часткі. Трое дэлегатак накіраваліся ў Беларусь, астатнія — на Украіну. У Мінску, як і ў іншых гарадах, мы знайшлі сардэчны прыём. Усюды адчувалася адзіная думка: гарачае жаданне міру ва ўсім свеце.

Жанчыны Савецкага Саюза могуць ганарыцца сваімі дасягненнямі.

Жанчына — маці, сястра, жонка — шмат перажывае за сябе і сваіх блізкіх. Многае перажылі савецкія жанчыны. Вялікія страты і пакуты навучылі іх жыць, далі іх жыццю новае аблічча.

Жанчына Савецкага Саюза ідзе поруч з мужчынай, будзе лепшую будучыню для сябе і дзяцей сваёй краіны. Мы, канадскія жанчыны, людзі іншага ладу, капіталістычнай сістэмы. Для нас жыццё савецкіх жанчын служыць прыкладам у барацьбе за мір і грамадзянскія рэформы. Жанчыны Канады ў сваёй рабоце на прагрэсіўным полі сустракаюцца з перашкодамі. Зброя ўрада, прэсавая прапаганда, стараецца раз'яднаць нашы прагрэсіўныя кадры. Але гэта не спыняе жанчын. Яны працуюць у розных прагрэсіўных арганізацыях, прынялі ўдзел у зборы петыцый супроць атамнай бомбы, за сустрэчу кіраўнікоў вялікіх дзяржаў, за раззбраенне Германіі, супроць падрыхтоўкі атамнай вайны. Жанчыны прымаюць удзел таксама ў правядзенні грамадзянскіх рэформ у сваёй краіне, у школьных камітэтах, у мерапрыемствах па

ахове здароўя, ва ўсіх формах барацьбы за лепшую будучыню і мір.

Канадскія жанчыны дабіваюцца роўнапраўя, роўнай зарплаты. Урад толькі ў часе вайны не пагарджаў жанчынай. Яна заняла месца ў дзяржаўных і прыватных прадпрыемствах. У мірны перыяд ёй няма там месца. Недахоп замежных рынкаў таксама дапамагае павялічваць колькасць беспрацоўных.

Арэна барацьбы канадскіх жанчын вельмі шырокая. Намі далёка не ўсё яшчэ зроблена. Трэба яшчэ інтэнсіўней працаваць, каб мы сумесна са сваімі сёстрамі за рубяжом маглі заняць месца ва ўсіх галінах прагрэсіўнага руху.

У сваім падарожжы па Савецкім Саюзе мы сустрэліся з дзецьмі, бачылі юнакоў, дарослых і старых. Мы наведалі тэатры, слухалі канцэрты, пабывалі ў слаўным калгасе «Рассвет» і на некаторых прадпрыемствах. У працэсе гэтых сустрэч усе — ад малага дзіцяці да самага пажылога чалавека — гаварылі нам адны словы: «Мы не хочам вайны, мы стаім за дружбу народаў і мір ва ўсім свеце!»

Мы ведалі пра ахвяры, якія панёс савецкі народ у бітвах, пра блакаду Ленінграда, пра гераічную барацьбу партызан Беларусі. Экспанаты музея Айчынай вайны ў Мінску, у якім мы пабывалі, выклікаюць у нас жаданне крыкнуць на ўвесь голас:

«Не бываць вайны! Мір ва ўсім свеце!» Мы горача ўдзячны Савецкаму Саюзу за прадастаўленую нам магчымасць наведаць нашу радзіму, дзе мы бачылі геніяльнасць і сілу савецкага народа.

Да пабачэння, дарагія браты і сёстры!

За дружбу народаў!

**КЛАРА ГУМЯНЮК, МЭРЫ ДЗЕНЕЖКА,
ВАРВАРА БАЗЫГІНА.**

Члены канадскай дэлегацыі аглядзелі дзіцячую чыгунку. На здымку: госці ля станцыі «Парк культуры» малой Беларускай чыгункі.

Члены канадскай дэлегацыі пабывалі ў калгасе «Рассвет» Кіраўскага раёна Магілёўскай вобласці. На здымку: госці з лепшымі даяркамі Надзяй Бяляўскай (другая справа) і Ганнай Багданавай (крайняя злева).

ЦІХА пастукаўшы ў дзверы пакоя № 23, дзяўчына нясмела ўнесла свой чамадан і спынілася ў нерашучасці.

— Смялей, смялей! — падбадзёрыла яе Мар'я Камарова, якая лічылася тут старажылам. — Толькі вітацца трэба абавязкова.

— Дзень добры! — нясмела прывіталася незнаёмка. — Мяне накіравалі да вас. Жыць тут буду...

Новую жыхарку сустрэлі па-сяброўску, гасцінна. Дапамаглі размясціць рэчы ў шафе, расказалі пра выгоды інтэрната, паказалі, як карыстацца кухняй.

Зіна Панкратава — вучаніца Нізкаборскай сярэдняй школы Суражскага раёна — доўгі час выношвала мару аб цудоўнай і, як ёй здавалася, выключна складанай прафесіі станкабудаўніка. Мара ўзнікла неяк раптоўна, але з кожным днём разрасталася, захапляла, непакоіла. Зіне часта прыходзілася наведваць Шчальбоўскі ўчастак леспрамгаса, дзе працаваў яе бацька. Тут была майстэрня, дзе Зіна ўпершыню ўбачыла звычайны такарны станок. Як зачараваная, глядзела яна на дэталі складанага аграгата, на спаўзаючую на падлогу стружку, на кавалак металу, які набываў патрэбную форму. «Якое гэта шчасце навучыцца працаваць на такім станку!» — падумала тады дзяўчына. Часта заходзіла яна ў майстэрню і з нескрываемай зайдзрасцю сачыла за работай токара.

Неяк з абласной газеты даведалася Зіна аб тым, што ў Віцебску — за некалькі дзесяткаў кілометраў ад яе вёскі — ёсць заводы, якія вырабляюць станкі. «Як гэта цудоўна, — падумала дзяўчына, — не толькі працаваць на станку, але і вырабляць станкі». І задумала паступіць на адзін з гэтых заводаў.

У мінулым годзе Зіна скончыла восьм класаў і расказала бацькам пра свае планы.

— Ужо калі вырашыла ісці на вытворчасць, — сказаў бацька, — ідзі на швейную або на трыкатажную фабрыку. Там работа больш падыходзіць для жанчын.

Зіна не стала спрачацца з бацькамі, але зрабіла, як задумала: падала заяву на станкабудаўнічы завод імя Кірава.

— Нам рабочыя патрэбны, — сказалі ёй у аддзеле кадраў, — але зараз прымаем толькі вучняў-маляроў.

— Маляроў? — расчаравана перапытала дзяўчына.

Яна ўспомніла бачаную аднойчы няхітрую работу маляроў, якія бялілі сцены школы. Ды і бацька не раз браў у рукі пэндзаль, каб пафарбаваць хатнія рэчы. Няўжо замест захапляючай прафесіі станкабудаўніка яна будзе «асвойваць» такую нецікавую работу?

На Віцебскім станкабудаўнічым заводзе імя Кірава добра працуе на плоскашліфавальным станку Кацярына Лявонова. Яна дае 200 прац. нормы.

Станкабудаўнікі

нічны цэх. «Стану стругальшчыцай», — вырашыла дзяўчына. І чым больш збліжалася з Мар'яй, чым больш знаёмілася з яе жыццём, біяграфіяй, якая здавалася ёй надзвычай цікавай, тым больш мацнела такое рашэнне.

І сапраўды, працоўная біяграфія Мар'і Камаровай не магла не выклікаць павагі і захаплення. Летам 1944 года, адразу пасля вызвалення Віцебска ад фашысцкіх захопнікаў, шаснаццацігадовай дзяўчынай паступіла яна ў школу ФЗН. Займаліся тады ў поўразбураным будынку без станкоў і інструменту. Вучні самі аднаўлялі памяшканне, пад кіраўніцтвам майстроў рамантавалі знойдзеныя пад заваламі станкі. Першую практыку прайшлі ў горадзе Горкім. Пасля трох месяцаў вучобы на аўтамабільным заводзе імя Молатава Мар'я авалодала папярочна-стругальным станком.

Выпускнікі школы ФЗН склалі касцяк будучага калектыву завода імя Кірава, які ў той час паралельна з аднаўленнем толькі асвойваў сваю першую прадукцыю. Мар'ю накіравалі ў інструментальны цэх, які павінен быў хутка забяспечваць патрэбным інструментам усе ўчасткі завода. І Мар'я навучылася вырабляць рэжучыя пласціны для расточных і працяжных станкоў, дэталі, розны дапаможны інструмент.

Праз чатыры гады яе перавялі ў механічны цэх. Мар'я выдатна пачала спраўляцца з заданнем, наву-

Але не хацелася ні з чым вяртацца дамоў, і Зіна аформілася маляром, мяркуючы з цягам часу перайсці на станок.

З такім настроем і пераступіла парог інтэрната.

...На заводзе ў першыя ж дні дзяўчына пераканалася, што афарбоўваць станкі — не такая ўжо лёгка і простая справа. Колькі розных аперацый трэба прарабіць, пакуль станок набудзе свой бліскучы выгляд! Тут і грунтоўка, і шпаклёўка, і шліфоўка; далей зноў афарбоўка, шпаклёўка і шліфоўка, потым папярэдняя афарбоўка, выпраўка і, нарэшце, канчатковая афарбоўка. І кожную аперацыю трэба выканаць з веданнем справы, інакш на паверхні могуць атрымацца няроўнасці, ацёкі, пустыя месцы.

Спрактыкаваны маляр Кацярына Прусава настойліва перадавала Зіне сваё майстэрства. Праз месяц Зіна пачала працаваць самастойна.

Але Зіну па-ранейшаму захапляла работа станочнікаў.

Усё ўзрастаючае імкненне працаваць на станку падмацоўвалася ўзніклай дружбай з Мар'яй Камаровай. Зіну неяк адразу пацягнула да гэтай энергічнай, разважлівай дзяўчыны. У перапынкі, якія здараліся часам у рабоце, Зіна бегла да Мар'і ў механічны цэх.

чылася чытаць чарцяжы, заточваць разец, авалодала скарасным рэзаннем.

Аднойчы рабочыя былі сведкамі новай з'явы. На адным стругальным станку абдзіраліся рэйкі для бясцэнтрашліфавальнага станка, на другім — адбывалася чыстая стружка. І абодвума станкамі кірвала адна работніца — Мар'я Камарова. Працуючы адначасова на двух станках, яна давала норму выпрацоўкі да 220—250 прац. Навучылася працаваць і на такарным, фрэзерным, шліфавальным станках.

Летась Мар'я захварэла — забалелі ногі. Кіраўніцтва завода, каб даць ёй магчымасць адпачыць і паправіцца, накіравала яе на работу ў заводскі піонерскі лагер. Два месяцы прабывала яна ў лагеры — больш не вытрымала — і вярнулася да сваіх станкоў.

Зімой хвароба паўтарылася. Мар'ю перавялі ў кладавую зборачнага цэха на прыём і выдачу дэталей. Але аднастайная работа не задавальняла Мар'ю, і яна пайшла ў аддзел кадраў.

— Вось паправішся, тады перавядзем, — сказалі ёй у адзеле.

— Ля станка хутчэй паздаравею, — прасіла дзяўчына.

Але просьбу яе не задаволілі, пакуль яна поўнасьцю не паправілася.

І вось здаровая, радасная зноў працуе Мар'я на стругальных станках. Перад ёю цэлыя горкі планак, бурцікаў, рэек і іншых дэталей для шліфавальных станкоў.

Ішоў час. Зіна Панкратава пасябрала і з двума астатнімі жыхаркамі пакоя — Вольгай Тараненка і Яўгеніяй Бейшан. Разам хадзілі ў кіно і тэатр, вечарамі калектыўна чыталі і абмяркоўвалі прачытаныя кнігі.

Зіне падабаўся заведзены ў пакоі парадак: пачарговае дзяжурства, калектыўнае наведзэнне чыстаты, узаемная патрабавальнасць.

Чым больш прыглядалася Зіна да сябровак, тым большай павагай да іх пранікалася. Яўгенія Бейшан падабалася настойлівасцю ў дасягненні мэты. Тры гады назад яна была на падсобнай рабоце ў зборачным цэху: падвозіла на тачцы дэталі, інструмент. Назіраючы, як перасоўваюцца з канца ў канец цэха шматпудовыя станкі і дэталі, Яўгенія рашыла авалодаць прафесіяй кранаўшчыцы. Прайшоў тэрмін вучобы, і дзяўчына ўжо больш года кіруе кранам у ліцейным цэху, падае для завалкі печавы чыгун, металічны лом, кокс.

Расказы Яўгеніі ўздзейнічалі на Зіну: прафесія кранаўшчыцы пачала ёй здавацца прыгожай і цікавай.

Своеасаблівую цікавасць убачыла Зіна і ў рабоце Вольгі Тараненка. Выпускніца Одэскага аўтамеханічнага тэхнікума, комсамолка Тараненка прыйшла на завод год назад. Ёй даручылі размяркоўваць работу ў механічным цэху. Гэта не такая ўжо простая справа. Але малады тэхнік выдатна з ёю спраўляецца. Нядаўна на заводзе ўведзена маршрутная сістэма планавання. Яна забяспечыла рытмічную работу цэхаў, бесперабойны выпуск станкоў. Вольга Тараненка законна ганарыцца тым, што ў гэтай сістэме ёсць і доля яе працы.

Павагу выклікала ў Зіны і гарачае імкненне сябровак да ведаў. Як-бы ні былі загружаны дзяўчаты работай, яны заўсёды знаходзілі час для вучэння. Мар'я Камарова без адрыву ад вытворчасці закончыла шэсць класаў вячэрняй школы рабочай моладзі. А Яўгенія Бейшан сёлета атрымала запаветны атэстат сталасці і настойліва рыхтуецца да паступлення ў завочны інстытут. У інстытут рыхтуецца і Вольга Тараненка.

— І табе трэба было-б вучыцца, — сказала аднойчы Зіне Яўгенія. — А цяжка будзе — дапаможам.

Зіна падумала аб вучобе і пачала наведваць падрыхтоўчыя курсы пры Віцебскім станка-інструментальным тэхнікуме. Нялёгка даваліся фізіка, матэматыка. Але Яўгенія дапамагала рашаць задачы, тлумачыла незразумелыя формулы. Неўпрыметкі Зіна скончыла курсы і зараз рыхтуецца да паступлення на вячэрняе аддзяленне тэхнікума.

Добры ўплыў на Зіну зрабіла і знаёмства яе з фарбавальшчыцай Лідай Таўсташовай. Зіна вельмі здзівілася, калі даведалася, што Ліда тры гады назад працавала токарам і па просьбе кіраўніцтва цэха пайшла на «вузкі» ўчастак, якім з'яўлялася тады афарбоўка. Зараз яна ўмела валодае шпацэлем і пульверызатарам, да бляску даводзіць паверхні станкоў, у паўтара — два разы перакрывае норму.

Мы прыйшлі ў зборачны цэх, дзе ў некалькі радоў стаялі свежаафарбаваныя станкі. Яны лашчылі вока роўнай матавай паверхняй, а маляры ўсё яшчэ нешта падчышчалі, выпраўлялі, падмазвалі. Найбольш актыўна працавала Зіна.

— Ну, палюбілі вы сваю прафесію? Не думаеце яе мяняць? — смеючыся, спыталі мы дзяўчыну.

Зіна, указваючы на рады станкоў-прыгажунёў, ні то ў адказ на пытанне, ні то пра сябе сказала:

— Знешні выгляд — не дробязь. Гэта марка завода. А ведаеце, куды ідуць нашы станкі? У Кітай і іншыя краіны народнай дэмакратыі. І мы павінны даражыць сваёй маркай.

В. ХАЗАНСКИ

У лабараторыі Віцебскага станкабудаўнічага завода імя Кірава. лепшыя лабаранткі-комсамолкі Луіза Салаўёва (злева) і Дзіна Іваненка за вымярэннем разьбовага калібра.

Клавдзія Ільіна — адна з лепшых работніц Віцебскага завода заточных станкоў. Працуючы маляром, яна выконвае месячную норму на 170—200 працэнтаў.

Фото П. Нікіціна

Юбілей калгасніцы

СОНЦА пераваліла за поўдзень. Гарачыя праменні абдавалі зямлю жарам. Хачелася хоць ненадоўга схавацца ў ценю.

Машина звярнула, нарэшце, з шашы на прасёлак і трапіла пад кроны густых дрэў. Крыху павяла халадком. Але хутка яна вынырнула з зялёнага тунеля на яркі лужок і спынілася.

Лужок стракаціў каляровымі касынкамі, прыгожымі сукенкамі, звяну радасцю і шчасцем...

Мне і раней даводзілася бываць тут, але ва ўсім сёння адчувалася штосьці новае. Воддаль бялеў той-жа стары панскі дом, але ён не здаваўся сумным. Гэтак жа нерухома стаялі стройныя ёлкі, срабрыстыя таполі, але ў іх застыўшай велічы было нешта святочнае. І вялікі луг, па-ранейшаму накрыты прыгожым зялёным дываном, быў чудаўны! Нават далёкія зараснікі лазы і вольхі, што абступілі вяртлявую рэчку, здавалася, звінелі ціхай радасцю.

Вясёлая размова святочнага натоўпу, пералівы баяна, танцуючыя пары — усё гаварыла пра свята, хоць дзень быў звычайны.

Не бачыў ніколі пан Базарэўскі такой веселасці ў сваім маёнтку, хоць і збіраліся ў яго госці з Вільнюса, Маладзечна, Сморгоні. На гэтым лужку паважна гулялі ў кракет, сюды часам выносілі сталы з закускай, але пан ніколі не дазваляў весяліцца тут сваёй шматлікай чэлядзі, якая гнула на яго спіну ад рання да позняга вечара.

Сёння-ж сабраліся сюды былыя батракі пана Базарэўскага і суседніх памешчыкаў — цяпер калгаснікі, гаспадары ўсёй гэтай зямлі і сядзібы.

Па баках лужка выраслі, некалі пасаджаныя ў кружок, высокія елкі, утварыўшы сабой натуральную альтанку. Адна з іх скарыстана для сцэны, у процілеглай размясціўся буфет. Перад сцэнай у два рады пастаўлены лаўкі.

Побач устаноўлена Дошка гонару калгаса імя Сталіна, паказчыкі росту гаспадаркі, плакаты, лозунгі. На адным з чырвоных палотнішчаў буйнымі літарамі напісана: «Прывітанне Магдалене Жук — знатнай свінарцы калгаса імя Сталіна!»

Гэта сямідзесяцігоддзе Магдалены Жук так урачыста святкуе калгас. Гэта на яе свята сабралася столькі працоўнага людзю.

Машина за машынай уз'язджаюць на луг. У агульнае кола гасцей з вясёлай песняй і жартамі ўліваюцца калгаснікі з «Дружбы народаў», «Чырвонага партызана», «Новага жыцця», «Першага мая», імя Кірава і іншых калгасаў.

... Ля Дошкі гонару — народ. Там-жа ўбачыла я Івана Карлавіча — мужа Магдалены Іванаўны. Ён уважліва разглядаў знаёмыя твары аднасяльчан, але найбольш паглядаў на партрэт жонкі.

— Іван Карлавіч, як відаць, не памыліўся ты ў маладосці, што ажаніўся на Магдалене, — жартаўліва заўважыў сусед.

— Далібог, не памыліўся! — з павагай адказаў ён на жарт. — Яна ў мяне герой, адным словам.

На руках ён трымаў унучку — белагаловую з яснымі вачыняткамі дзяўчынку.

Дачакаліся і ўнукаў Магдалены Іванаўны і Івана Карлавіча... А колькі-ж іх маглі яны мець ад 13 дзяцей! Нажаль, у жывых засталася толькі двое.

Магдалена Жук

— Хіба жылі мы раней пры панскай Польшчы? — успамінае ён. — У горкім поце батрачылі разам з Магдаленай. Бывала, пойдзем на работу, дзяцей у хаце зачынім. Так яны і гарэлі, як свечкі, — адно за адным. Толькі двое ацалела... А яна ў шчаслівы час нарадзілася. — Іван Карлавіч з пяшчотай паглядзіў галоўку дзіцяці.

Гаварыў ён павольна, без лішніх слоў. Яго прыемна слухаць.

— Старую маю калгас сёння вызваліў ад работы. Дык не сцяпела — пабегла раніцай у свінарнік. Свіней са старога хлява пераводзілі ў адрамантаваны. Дык свінні павылазілі са станкоў у калідор і сысункоў пераблыталі. Іванаўна з Геняй, дачкой нашай, ледзь рассартыравалі іх. Ну і паваждалася яна дзеля сваіх імянін! — расказвае ён і хавае добрую ўсмішку.

У панскай Польшчы заўсёды лічылася, што пастух і свінарка — апошнія людзі на вёсцы. Але не баялася такой пагалоскі Магдалена Іванаўна, калі адзінаццаць год назад згадзілася працаваць на свінаферме.

У першы год пасля вызвалення калгас меў усяго адну свінаматку і кныра. Першы апарос даў дзесяць парасят. Але не было корму для сысункоў, і свінарка хадзіла па хатах калгаснікаў, збірала поїла, зберагла і выгадавала кожнае парася.

Ішоў год за годам. Магдалена Іванаўна ўжо атрымлівала ад свінаматкі па 18—24 парасяці. А ў тысяча дзевяцьсот пяцідзесятым годзе мела рэкордны для Маладзечанскай вобласці прыплод — 26,4 парасяці. За адзінаццаць год яна выгадавала паўтары тысячы парасят!

У нашай краіне высока цэнніцца сумленая, самаадданая праца. За бездакорную работу, за высокія паказчыкі ў развіцці свінагадоўлі партыя і ўрад узнагародзілі Магдалену Іванаўну ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

— Усім калгасам адзначылі тады маю ўзнагароду, — успамінае Магдалена Іванаўна. — А сёння якая мне павага! І радасна, і плакаць хочацца, — гаворыць яна, змахваючы набегшую слязіну.

Магдалена Іванаўна выглядае маладзей сваіх год: маленькая, худзенькая, яна ўвесь час у руху. Поступ яе лёгкі, рукі моцныя і сэрцам маладая.

Часта сама гаворыць, што жыццё яе надвое падзелена: цяжкая доля падзёншчыцы пры панах і светлы час з прыходам савецкай улады.

Як маладыя парасткі цягнуцца да сонца, так і сям'я Магдалены Іванаўны пацягнулася да савецкай улады, першай уступіла ў калгас. Душой памаладзела вечная працаўніца, упершыню з'явілася надзея на лепшае жыццё.

Рабоце яна аддае ўсю. Зараз у станках стаіць 264 свінні, з якіх 38 свінаматок. Апрача Магдалены Іванаўны, свіней даглядаюць яшчэ чатыры жанчыны: Яўгенія Прохарава — яе дачка, Анастасія Будзько, Ганна Францевіч, Мар'я Стурліс. Яна перадае ім свой багаты вопыт. Тлумачыць, як адбіраць маладняк на племя, свіней на адкорм, вучыць, як даглядаць за пароснымі маткамі. Спачатку трымае свінаматок

асобнымі групамі, потым пераводзіць у станок. Не толькі летам, але і зімой выганяе іх на прагулку.

Найбольш адказная пара на ферме — апаросы. Тады Магдалена Іванаўна забывае пра свой дом, сама адсаджвае парасят.

— Інакш нельга, — тлумачыць яна, — матка абавязкова аднаго-двух прыдушыць. Калі апарос вялікі і ў маці не хапае саскоў, частку парасят падсаджваю да другой свінаматкі. А часам бывае і так, што ўвесь прыплод дзялю на дзве часткі і па чарзе, праз кожныя поўгадзіны, пускаю да маткі. Малых трэба і падкормліваць.

Магдалена Іванаўна расказвае, як накупляла сосак, нацягнула на бутылкі і гадала парасят.

З любоўю адносіцца Магдалена Іванаўна да падапечных. Цёпла, сардэчна расказвае аб поспехах. І калгаснікі паважаюць старшую свінарку. Вось чаму сабралася столькі людзей на яе юбілей.

Сёння яна, усхваляваная і ўрачыстая, сядзіць у прэзідыуме, склаўшы на каленях працавітыя рукі. Уважліва слухае ўсіх, хто прыйшоў яе віншаваць. Часта выцірае няпрошаныя слёзы — слёзы радасці і шчасця.

Шмат каштоўных падарункаў паднеслі юбіляру. Але найдаражэйшым была для яе пашана і павага народа. Віншаваць яе прыехалі людзі з усіх суседніх калгасаў. Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Магдалена Іванаўна Жук узнагароджана Граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР і Ганаровай граматай Міністэрства сельскай гаспадаркі.

Складзеная ў гонар знатнай свінаркі льецца са сцэны шчаслівая песня.

Слава Магдалене Жук!
Жадаем ёй здароўя на доўгія гады! Жадаем новых поспехаў у працы!

Н. СЯРГЕЕВА

Калгас імя Сталіна,
Смаргонскі раён.

У калгасе імя Дзержынскага (Мазырскі раён Гомельскай вобласці) многія даяркі абавязаліся надаць па 2000 літраў малака ад каровы. На здымку: лепшыя даяркі Вера Бобр і Мар'я Муўкала вызначаюць тлустасць малака.
Фото Ф. Раманова.
(Фотахроніка БелТА)

Іван КАЛЕСНИК

Дзе крыніца пад вярбою...

Дзе крыніца пад вярбою
Ціха срэбрам сочыцца,
Мне пабачыцца з табою
Вечарочкам хочацца.

Вёску гукі абудзілі —
Заспявала радыё.
Ды мяне, павер, мой мілы,
Музыка не радуе.

Ні духмяны жніўны вечар,
Ні таполі белыя.

І відаць, што толькі ў свеце
Я адна нясмелая.

Зоркі падаюць, мігцяцца
Над гаямі, сёламі,
Каб магла табе прызнацца,
Стала-б я вясёлаю.

Дзе крыніца пад вярбою
Ціха срэбрам сочыцца,
Мне пабачыцца з табою
Кожны вечар хочацца.

А. СТАВЕР

На вечарыны

Цесна ў клубе. Смех. Гамонка.
Пары ў цэнтры польку кружаць.
На баяне грае звонка
Баяніст, хлапчына дужы.
У танцораў пот на тварах,
Бо стараюцца без меры...
З круга вылецела пара
І няўзнак імкнецца ў дзверы.
Ды дзяўчына не ў гуморы:
Людзі бачаць, абгавораць...

І яна: то усміхнецца,
То схмурнее на хвілінку,
То навокал азірнецца,

Сцісне у руках хусцінку:
Ходзяць людзі ў калідоры,
Людзі бачаць, абгавораць...

Выйшлі ў скверык, што ля клуба
Дрэмле ў змроку вечаровым.
Каб не змерзла, хлопец любай
Аддае пінжак свой новы,
І да сэрца маладога
Прытуліў дзяўчыну мілы,
А яна, зірнуўшы строга,
Пацалунак падарыла...
Зоры бачаць, шэпчаць зоры,
Ды яны не абгавораць...

Віктар ШЫМУК

ШЧАСЦЕ

Па сцяжынцы раніцай
Я іду да крыніцы.
З двух бакоў нахіляецца
Залатая пшаніца.

Гэта наша багацце,
Праца нашай брыгады.
Хіба-ж гэта не шчасце,
Хіба-ж гэта не радасць!

Хай раса толькі ранняя
Сыйдзе крыху са збожжа,
Дык сягоння камбайнамі
Тут і жаць будзе можна.

...Электрычнымі зорамі
Вёска вечарам ззяе.
Я вясёлы, хоць змораны,
Сэрца песню спявае.

З песняй крочу я садам
Да дзяўчыны, да Насці.
Хіба-ж гэта не радасць,
Хіба-ж гэта не шчасце!

Шмат я чула раней аб Маскве, аб Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўцы. І хоць не раз думала, марыла аб тым, каб пабыць там, убачыць усё ўласнымі вачамі, мне ўсё-ж, прызнацца, не верылася, што мая мара калі-небудзь збудзецца. І можаце сабе ўявіць маю радасць, калі я даведалася, што еду ў Маскву.

Цяжка сказаць, што мне там больш спадабалася. Усё, што я бачыла, пакідае незабыўнае ўражанне.

Усесаюзная сельскагаспадарчая выстаўка — гэта своеасаблівы цудоўны гарадок. Шмат зеляніны, прыгожа аформленыя павільёны, выключныя па прыгажосці фантаны.

Асабліва добра адлюстраваны дасягненні народаў нашай краіны ў Галоўным павільёне. Кожны наведвальнік выстаўкі перш за ўсё заходзіць у гэты павільён. А на Плошчы калгасаў, нібы сёстры ў дружнай сям'і, размясціліся светлыя, вабячыя позірк павільёны саюзных рэспублік і абласцей краіны.

На выстаўцы 76 павільёнаў. І ў кожным ёсць што паглядзець, ёсць чаму павучыцца. Кожны павільён аформлены ў сваім стылі. Калі ходзіш па іх, здаецца, што робіш цудоўнае падарожжа па краіне Саветаў.

Зусім зразумела, што нашым экскурсантам хацелася хутчэй паглядзець павільён Беларускай ССР, даведацца, якіх поспехаў дабіліся нашы перадавікі.

У павільёне нашай рэспублікі заўсёды ажыўлена, таму што наведвальнік знаходзіць тут шмат цікавага і павучальнага. Ёсць на што паглядзець, ёсць што пераняць.

Узяць, напрыклад, такую важнейшую культуру, як лён. У павільёне шырока паказаны дасягненні па вырошчванню і пярвічнай апрацоўцы лёну. Якраз у той час, калі я знаходзілася на выстаўцы, па радыё перадалі, што Галоўны камітэт зацвердзіў удзельнікам выстаўкі 1955 года Беларускай ССР за атрыманне добрага ўраджаю лёну-даўгунцу і выкананне плана нарыхтовак ільнова-лакна на 169 працэнтаў.

Вынікі ў нашых перадавікоў сапраўды цудоўныя. Не толькі паасобныя калгасы, але і цэлыя раёны дабіліся высокіх ураджаяў лёну. Вось стэнд Любчанскага раёна. Ільноводы сабралі з усёй плошчы пасеваў лёну ў сярэднім па 6,3 ц. насення і 5,5 ц. ва-

НЕЗАБЫЎНЫЯ ДНІ

Расказ даяркі калгаса «Большэвік»
Берастовіцкага раёна Кацярыны Міхальчук

лакна з гектара. Прыбытак з кожнага гектара лёну склаў 23 586 рублёў, не лічачы пшаніцы і іншых прадуктаў, атрыманых ад дзяржавы ў парадку сустрэчнага гандлю. Калгаснікі атрымалі ў сярэднім па 8 р. 58 к., па 2 кг пшаніцы на працадзень. Хіба гэта не павучальна?

А ўзяць калгас імя Варашылава таго-ж раёна. Там вынікі яшчэ вышэй: 7,4 ц. насення і 6 ц. ільнова-лакна атрымана на кожным з 96 гектараў. Кожны гектар лёну даў калгасу 27 400 рублёў прыбытку, а звязно маладой ільनावодкі Людмілы Мазала намнога перавысіла і гэтую лічбу. Яно сабрала па 11,7 ц. валакна і па 9,25 ц. насення, што дало калгасу па 56 700 рублёў прыбытку з гектара.

І не толькі ільनावодствам славіцца наша рэспубліка. Калгасы зоны Слуцкай МТС атрымалі высокі ўраджай бульбы: па 157 ц, а на ўчастках, дзе бульбу садзілі машынамі МТС, — па 172 ц. з гектара. У калгасе-ж «1 Мая» гэтага раёна ўраджай бульбы склаў 206 ц. з гектара на ўсёй плошчы ў 410 гектараў.

Прыемна было ўбачыць і сваіх землякоў — калгас імя Сталіна Берастовіцкага раёна выступіў з паказам свайго вопыту ў атрыманні высокіх ураджаяў цукровых буракоў.

Шмат добрага ў нашым павільёне. Але мяне, як даярку, найбольш цікавілі пытанні жывёлагадоўлі. Азнаёміўшыся з дасягненнямі перадавікоў, я пераканалася, што наш калгас далёка не выкарыстаў

сваіх рэзерваў для павышэння малочнасці кароў. У калгасе імя Гастэлы Мінскага раёна ў мінулым годзе, напрыклад, надоена па 2 428, а ў «Рассвеце» Кіраўскага раёна па 3 284 кг малака ад каровы. Тут на

100 гектараў ворыва, лугоў і пашаў атрымана па 283, а ў калгасе «Комінтэрн» Магілёўскага раёна па 284 ц. малака.

Мяне зацікавіла: як-жа дабіліся гэтага перадавікі? У калгасе «Рассвет» створана трывалая кармавая база. З мая па кастрычнік жывёла атрымлівае свежыя сакавітыя кармы. У зялёны канвеер уваходзіць азімае жыта, шматгадовыя травы, віка-аўсяная сумесь трох тэрмінаў пасеву, гарбузы і кабачкі, кармавая капуста, бацвінне. Сакавітыя кармы пераважаюць у рацыёне і ў стойлавы перыяд. Аб нарыхтоўцы кармоў тут загадзя клапаціцца. Летась калгас упершыню пасяў 40 гектараў кукурузы. Атрымаўшы ў сярэднім па 500 ц. сцябла з пачаткамі ў малочна-васковай спеласці, калгаснікі засіласавалі ўсю гэтую масу. Акрамя таго, на корм жывёле выдзелілі шмат бульбы і коранеплодаў.

Кармы, вядома, галоўнае. У нашым калгасе сёлета пачалі выдаваць канюшыну на падкормку, і на доі рэзка ўзраслі. У апошні час я надойваю ў дзень па 10—15 літраў малака ад каровы.

У «Рассвеце» шырока механізавана праца на ферме. З дапамогай механізмаў гатуецца корм, падаецца вада, вывозіцца гной. Прасторныя і светлыя кароўнікі абсталяваны аўтапаілкамі. Уведзена загонная сістэма карыстання пашай. І ясна, чаму тут высокія надое.

У нас-жа да апошняга часу мала клапаціліся аб механізацыі ферм. Праўда, цяпер у кароўніку ёсць рэйкавая дарога. Уводзіцца аўтапаенне, думаем аб электрадойцы. Паляпшаецца кармавая база. Пасялі 100 гектараў кукурузы. Усё гэта дапаможа ўзняць прадукцыйнасць жывёлы. Гэтаму дапаможа і вывучэнне вопыту перадавікоў — удзельнікаў выстаўкі.

Усесаюзная сельскагаспадарчая выстаўка — сапраўды ўсенародная школа перадавога вопыту. Яна ўзбагачае ведамі, выклікае жаданне хутчэй укараніць запазычаны вопыт.

Дні, праведзеныя ў сталіцы, ніколі не забудуцца. Вяртаюся дамоў, каб з новай энергіяй узяцца за работу.

У калгасе імя Гарбачова Любанскага раёна статак знаходзіцца на лагерным утрыманні. Для калгасніц, якія абслугоўваюць статак, створаны добрыя бытавыя і культурныя ўмовы.
На здымку: даяркі Ніна Грышчэня, Ларыса Рудніцкая, Ніна Герман, Ніна Яшчэня, Каця Ашуйка і Ліда Пухта слухаюць радыё пасля даення кароў.

Фотэ П. Нікіціна

ГЭТЫМ летам, як і ў мінулыя гады, калектыў Беларускай дзяржаўнай эстрады рыхтаваўся да выезду на гастролі ў калгасы. Рамантыкі і аматары падарожжаў і прыгод былі задаволены.

— Таварышы, уявіце, колькі дарог мы аб'ездзім! Нават на Палессе завітаем!..

І тут-жа, вядома, успамінаўся Купрын і яго чараўніца Алеся.

Больш уроўнаважаныя асобы глядзелі на падарожжа з практычнага боку: нарэшце, твар да твару сутыкнемся з жыццём, якое нярэдка бяромся асвятляць з эстрады, маючы аб ім, праўду кажучы, вельмі туманнае ўяўленне...

Скептыкі (былі і такія) з'едлівым сарказмам знішчалі і тыя і другія погляды:

— Захапляйцеся, захапляйцеся Купрыным і яго цыганкай! Здалёк усё гэта можа выглядаць і прыгожа... А вось паглядзім, што вы заспяваеце ў дарозе. Аўтатрасы, як Масква — Варшава, можаце не сумнявацца, ніхто вам не падрыхтаваў... Сцэны таксама... Будзеце самі збіраць па сёлах дошкі, тады пазнаеце, што значыць «хадзіць у народ» і «вывучаць жыццё на месцы»...

Аднак сарказм скептыкаў патаму ў агульным настроі:

— Едзем у калгасы! І ніякія цяжкасці не спалохаюць нас.

І вось мы ў дарозе. Першы канцэрт даем у калгасе імя Сталіна Слуцкага раёна. Наша аўтамашына ідзе шырокім «кацярынінскім» бальшаком, абсаджаным старадаўнімі згорбленымі бярозамі. Некалі тут праязджала Кацярына. Яе фаварыт Пацёмкін, дурачы царыцы галаву, абсаджваў старыя шляхі маладзенькімі бярозкамі, а сатлелыя мужыцкія халупы застаўляў цацачнымі домікамі...

Калгас імя Сталіна займае амаль што не цэлы Урэцкі сельсовет. Урэчча пасля вайны — гэта новаадбудаванае сяло, якое яшчэ не страціла паху смалістых бяровенняў, цэгля і фарбы ад новых бліскучых дахаў...

Калгасны клуб разлічаны на 170 месцаў. Аднак білетаў разышлося больш двухсот, а народу

АРТЫСТЫ Ў КАЛГАСЕ

Жартоўны танец кухараў у выкананні артыстаў Н. Гільзенец і П. Тукнова.

прываліла за трыста... Гледачоў не ўмясцілі-б і два такія клубы.

Мы выступалі з праграмай «Бываюць і такія» і можам смела сказаць, што ўсе нумары калгаснікі сустракалі з захапленнем. Нас выклікалі па некалькі раз, запрашалі ў госці, прасілі прыязджаць яшчэ і яшчэ...

Даўно пагаслі ў начной цемры агеньчыкі калгасных хат, дзе нас так цёпла сустрэлі, а наша хваляванне яшчэ не ўляглося. Такой гарачай падзякі мы не чакалі.

Далей пайшлі такія-ж гарачыя сустрэчы.

На Любаншчыне мы наведаль соўгас «10 год БССР» і вядомы на ўсю Беларусь калгас імя БВА. У гэтым багатым калгасе жадаючых сустрацца з артыстамі было так многа, што пасля першага канцэрта мы павінны былі даць другі...

І тут нас чакаў сардэчны прыём. Калгасныя дзяўчаты запроста па-

дымаліся на сцэну, падносилі букеты кветак, распытвалі ў нас пра ўсё, што іх цікавіла.

Вялікі поспех мелі інтэрмедыі і куплеты ў выкананні В. Міхеда і Н. Гільзенец.

Вельмі цёпла сустракалі калгаснікі спявачку Н. Наследнік, якая выконвала іх любімыя песні: «Хлопец пашаньку пахае», «Чабарок» і інш.

Цяжка перадаць захапленне гледачоў жартоўным танцам кухараў, якім канчалася праграма.

Заклучную паездку зрабілі ў калгас «Комунар» Чачэрскага раёна Гомельскай вобласці. Стаіць ён у баку ад «вялікіх дарог» і дабрацца да яго нялёгка. У гэтым калгасе, забяспечаным самай перадавой тэхнікай, можна сустраць старых, якія яшчэ не ездзілі на поездзе: далёка ездзіць не выпадала, а бліжэйшыя дарогі абслугоўваюць калгасныя аўтамашыны.

У «Комунары» калгасная сцэна нас не магла задаволіць. Аднак нельга-ж было з-за гэтага ехаць назад: паглядзець выступленне артыстаў прыйшлі калгаснікі за 10—12 кіламетраў. Хутка знайшліся дошкі, інструмент—і праз поўгадзіны імправізаваная сцэна была гатова. Дзядоў і бабулек старшыня расадзіў на самых пацэсных месцах.

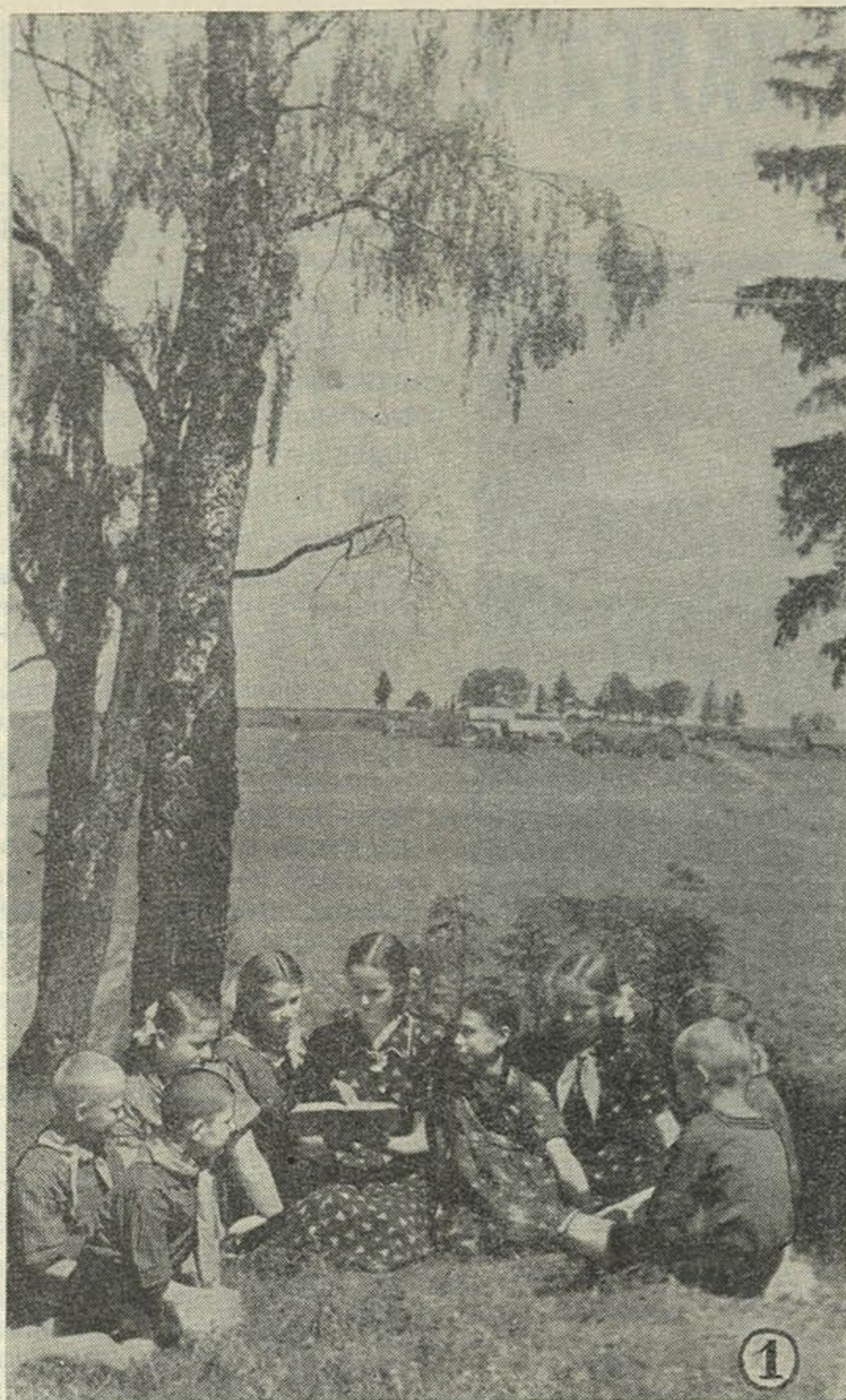
Каб даць магчымасць бачыць сцэну большасці калгаснікаў, у клубе часова вынялі вокны.

І зноў выступалі акрабаты Н. Фаменка і Д. Зайцаў, ілюзіяніст П. Тукноў, спявачка, балалаечніца і куплетысты — і ўсіх нас сустракалі ўдзячныя воплескі нашых новых сяброў — калгаснікаў.

А потым нас запрашалі ў хаты, частавалі яйкамі, малаком, гарачай, толькі што з печы, бульбай гасцінныя палескія жанчыны...

У Мінск мы варочаліся хоць і стомленыя, аднак перапоўненыя пачуццём вялікай задаволенасці, што наша паездка была не дарэмнай, што яна ўзбагаціла і нас і нашых гледачоў.

Н. НІКАЛАЕВА,
Б. ТУМАНАЎ.

Валя Ракоўская чытае кнігу сваім малодшым сябрам.

«Як добра, як хараша бывае на сэрцы, калі ты прыходзіш у свой родны, дарагі дом пасля паспяхова вытрыманых экзаменаў і адчуваеш, як клапатліва сустракаюць цябе і дырэктар, і выхавателі, і сябры. Як яны радуецца твайму поспеху разам з табой. Як радасна робіцца тады на душы ў цябе! Здаецца, усё тады кругом кажа табе: «Не, Ліля, ты не адна. У цябе вялікая і вельмі харашая сям'я!»

Радкі гэтыя ўзяты з калектыўнага дзённіка выхаванцаў Мінскага дзіцячага дома № 8. І напісаны яны рукой Лілі Дзяружынай — выпускніцы Мінскага педвучылішча.

У сувязі з гэтым хочацца каратка расказаць пра лёс гэтай дзяўчыны.

Ліля Дзяружына трапіла ў дзіцячы дом № 8 пры абставінах не зусім звычайных. Тры сястры Дзяружыны: Ліля, Рая і Тамара — вынеслі самы жудасны здзек, які толькі можна

прыдумаць над дзецьмі: на іх вачах фашысты расстралялі іх маці. Дзяцей пераправілі ў партызанскі атрад. Змучаныя, няшчасныя, яны тужліва ціснуліся адно да аднаго і доўгі час на шчырыя бацькоўскія клопаты лясных салдатаў адказвалі толькі маўклівымі пакутлівымі позіркамі. Каменнае сэрца не вытрымала гэтых позіркаў. Партызаны аддавалі дзецям цяплейшую адзежыну, апошнюю скарынку хлеба, адгравалі цяплом глыбока схаванай у сэрцы бацькоўскай жаласці і ўвагі. І падатлівыя на ласку дзіцячыя сэрцы адтаівалі, саграваліся... Так і жылі ў атрадзе «партызанскія дзеці».

У час блакады партызанскага атрада сёстры трапілі ў лапы фашыстаў. Іх вывезлі ў Літву, у адзін з нямецкіх шпіталаў... для выкачвання крыві, дзе падобныя «практыкаванні» праводзіліся ўжо над тысячамі савецкіх дзяцей.

На добрай ДАРОЗЕ

Аднак за спіной у фашыстаў стаяў ужо грозны час расплаты. Магутны поступ савецкіх войск прымусіў фашыстаў уцякаць.

Сёстры Дзяружыны засталіся ў вызваленай Літве. Іх уладзілі ў дзіцячы дом.

У 1951 годзе старэйшая, Ліля, сустрэшы ў газеце прозвішча камандзіра свайго партызанскага атрада, напісала яму пісьмо з просьбай забраць яе і сяцёр на радзіму. Дзяцей прывезлі ў Мінск, у 8-мы дзіцячы дом.

Ліля ў гэтым годзе закончыла ўжо Мінскае педвучылішча і выйшла замуж. Рая вучыцца на другім курсе літфака педінстытута. Самая малодшая, Тамара, перайшла ў дзевяты клас. Усе тры сястры — комсамолкі. Усе добра вучацца. У кожнай светлая, бяхмарная будучыня...

...Рука міжвольна зноў цягнецца да дзённіка выхаванцаў 8-га дзіцячага дома.

«Дзіцячы дом прыняў нас, як сваіх родных дзяцей, засланіў ад страшных успамінаў пра вайну, акружыў нас клопатамі матчынай ласкі»...

Подпісы: Зіна Пруднікава, Соня Гаўрыловіч, Лена Шчэрба.

«Светлы вобраз дзіцячага дома застаўся ў маёй памяці, як самы лепшы ўспамін».

Батурава Галіна

Прыгожа пераплецены тоўсты журнал, запоўнены словамі

глыбокай сардэчнай падзякі дому, які вярнуў дзяцінства, і выхаватцям, якія замянілі родных бацькоў...

* * *

Першае наша знаёмства з дзіцячым домам адбываецца ў летнім лагеры «Цнянка».

Многа на Беларусі прыгожых, паэтычных мясцінак! Прырода не пашкадавала красы для нашай рэспублікі.

Адным з такіх захапляючых куточкаў з'яўляецца і Цнянка.

Школа, дзе размясціўся летні піонерскі лагер, стаіць на невысокім узгорку, які павольным скатам спускаецца да рэчкі. Па гэты бок рэчкі — густы сенакос. Па той бок — бяскрайняя палетка калгасных пасеваў. Школьны будынак ахутаны густымі кустамі бэзу. Безавая аляя цягнецца праз увесь двор і змыкаецца з другой — старой ліпавай аляяй, ныйначай апошнім успамінам разбуранага «дваранскага гнязда».

На дварэ нас сустракае група па-святочнаму прыбраных дзяўчат: усе, як адна, у новых штапельных плаццях самых рознастайных колераў, у белых на босую нагу басаножках з істужкамі ў косах. Большыя ў піонерскіх гальштуках.

На тварах і ў поглядах старэйшых — адбітак заклапочанасці; меншыя, наадварот, бесклапотныя і нецярплівыя: калі ўжо, нарэшце, усё пачнецца?..

Мы прыехалі ў дзень ад-

Дзяжурны па сталавай Сярожа Акуліч хутка абслугоўвае сваіх таварышаў.

Гарніст Генадзій Шаблоўскі.

крыцця піонерскага лагера, і таму гэтыя настроі лёгка было растлумачыць. У лагеры чакалі гасцей — шэфаў-вайскоўцаў з аркестрам, прадбачыліся і танцы і гульні на вольным паве-тры, а затым грандыёзная мас-тацкая частка.

І сапраўды, дзень выдаўся выключна ўдалы і цікавы... Колькі вясёлых гульняў было, колькі смеху і песень празвіне-ла над Цнянкай!

Перш за ўсё, мы пайшлі зна-ёміцца з самімі выхаванцамі. Гэта надзіва гасцінны і ветлівы народ. Ездзіць у госці да такіх гаспадароў—адно задавальнен-не. Толькі паспелі мы выйсці ад дырэктара Валянціны Паўлаўны Александройскай, як нас узялі ў кола меншыя выхаванцы, ах-вочыя ўсё расказаць, усюды

павесці, пазнаёміць з усёй сва-ёй гаспадаркай, з усімі сваімі ўладаннямі, з усім сваім бага-цейшым жыццём. І мы ўсюды хадзілі з нашымі маленькімі праваднікамі: глядзелі спаль-ныя пакоі, дзе стаялі іх ложка, засцеленыя беласнежнымі па-крываламі, разглядалі альбомы, хадзілі да невялічкага адкрыта-га хлява, глядзелі, як гадуюць іх выхаванцы—парасяты, бы-лі на калгасным палетку, над якім ўзялі яны шэфства.

Усё гэта, на іх бясхитрасную думку, неабходна было сфата-граваць і апісаць...

Радавалася сэрца за моцную, загарэлую дзетвару. Жыцце-радасны смех быў найлепшым сцверджаннем таго, што іх дзя-цінства — няхай сабе і без род-ных бацькоў — не азмрочана, што яны живуць у вялікай сар-дэчнай сям'і, дзе ўмеюць наву-чыць добраму і палашчыць, дзе ніколі не дадуць у крыўду.

Навучанню дзяцей у дзіця-чым доме № 8 можа пазай-здросціць любая маці.

Вельмі многа цяпер гаворым усе мы аб выхаванні працоўных навыкаў, ды, на вялікі жаль, нямногія з нас умеюць прывіць іх сваім дзецям.

Ніхто не скажа, што пры-браць за сабою пасцель, пад-месці падлогу або перамыць пасуду—абавязак, цяжкі для дашкольніка або для школьні-ка малодшых класаў. Аднак не ўсякая маці ўмее дабіцца гэтага ад сваіх дзяцей.

А ў дзіцячым доме дзяўчын-кі малодшых класаў, не кажу-чы ўжо пра старэйшых, уме-юць самі пашыць сабе сукен-ку на машыне. Старэйшыя аб-шываюць не толькі сябе, а на-ват і хлопчыкаў. Каму з іх па-шкодзіць гэта ў жыцці? Або ўзяць такі прыклад: дзеці дзя-жураць па кухні, і кухар Таіса Барысаўна клапатліва вучыць іх кулінарнаму майстэрству:

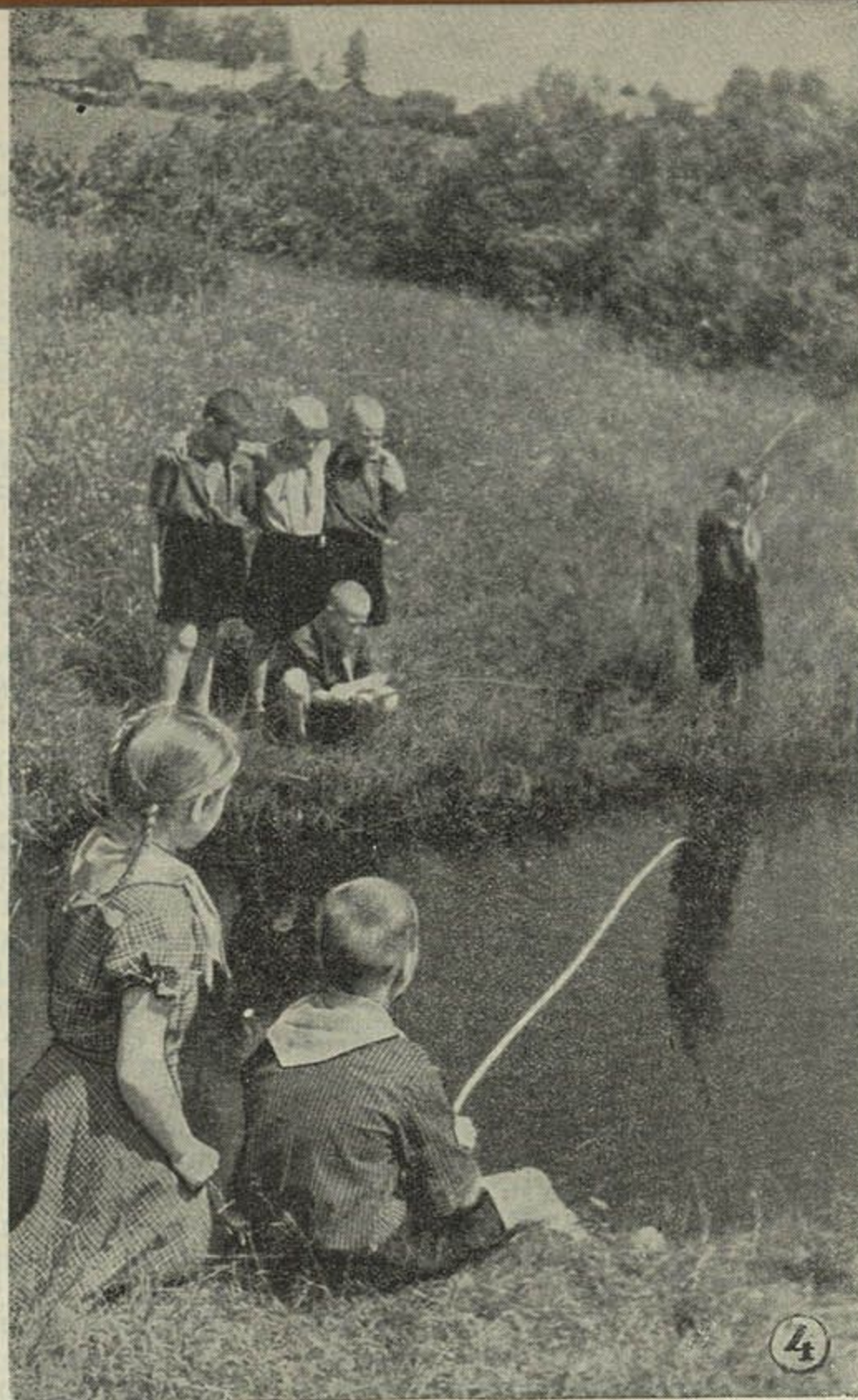
як падрыхтаваць цеста для пі-ражкоў, як зрабіць фарш, якое мяса лепей ідзе да якой стравы—цэлы шэраг пита-няў, без ведання якіх вельмі цяжка абыходзіцца ў практыч-ным жыцці.

Зараз, у летні перыяд, дзеці працуюць на полі па 2 гадзіны ў дзень—дапамагаюць калга-су. Нядаўна выхаванцы самі зрабілі запруду на мелкай ра-цэ, каб мець магчымасць ку-пацца і лавіць рыбу.

У дзіцячым доме кажуць: Радзіме патрэбны не беларуч-кі, а рукі ўмелыя, на ўсё здат-ныя. І тут не пачуеш ні незда-вальнення, ні наракання з таго паваду, што працы адводзіцца першае месца пасля вучобы.

Многа цікавых мерапрыем-стваў правялі дзеці ў лагеры: начны паход па азімуту, спар-тыўныя гульні, турыцкія пахо-ды па родным краі...

Усё гэта патрабуе вынослі-васці і загартоўкі. А вынослі-васць і загартоўка тут ёсць: гэта сцвярджаюць 65 грама-т, па-дзяк і дыпламаў, атриманых толькі ў мінулым годзе за спартыўнае першынства.

На рыбнай лоўлі. Уперадзе — Валерык Філатаў і Валя Кавальчук.

Шмат юнакоў і дзяўчат вый-шла з дзіцячага дома № 8 ужо на самастойную дарогу. Дзе толькі ні вучацца яны, дзе толькі ні працуюць! На факуль-тэце журналістыкі Беларускага Дзяржаўнага ўніверсітэта ву-чыцца зараз Валя Баута, Маня Кірыльчык пайшла на біяфак ўніверсітэта, У Маскоўскім уні-версітэце імя Ламаносава ву-чыцца Валя Кандратава, Зіна Шупеня займаецца ў кансерва-торыі. Яна ўжо мае сваю сям'ю — мужа і дачку.

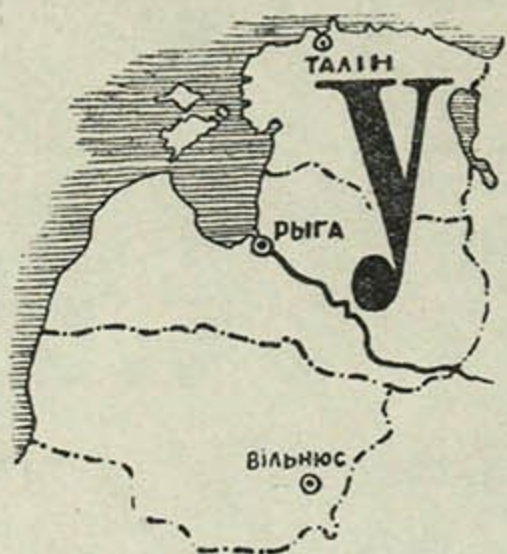
У педвучылішчы вучацца Ге-ня Калатоўкіна, Мая Драгун і Света Ігнатова. Канчае Горац-кі сельскагаспадарчы тэхнікум Соня Гаўрыловіч. У гэтым го-дзе скончыў электрамеханічнае аддзяленне Мінскага політэх-нікума Ігар Грудзінскі... Скон-чыла рамеснае вучылішча і працуе токарам Жана Сакало-ва, выконваючы вытворчыя нормы на 140 працэнтаў.

На добрай дарозе стаяць вы-хаванцы 8-га дзіцячага дома. З яго сцен выйшла многа слаў-ных людзей.

Е. НАТАЛІНА

Былая выхаванка дзіцячага дома Святлана Ігнатова зараз вучыцца ў Нясвіжскім педагагічным вучылішчы. На канікулы яна прыехала ў свой дзіцячы дом. На здымку: Святлана Ігнатова сярод выхаванак.

У А Д З І Н А Й С Я М ' І

РАДАСНА і ўрачыста адзначылі працоўныя Латвіі, Літвы і Эстоніі сваё вялікае свята — пятнаццацігоддзе ўстанаўлення савецкай улады і ўступлення ў Саюз Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік. Гэта свята не толькі народаў прыбалтыйскіх рэспублік. Разам з латышамі, літоўцамі і эстонцамі яго адзначаюць усе народы нашай вялікай Радзімы.

Пятнаццаць год таму назад працоўныя Літвы, Латвіі і Эстоніі ўступілі на шлях будаўніцтва сацыялізма. Шлях гэты аказаўся светлым і шчаслівым. Увесь свет бачыць велізарнейшыя дасягненні гэтых рэспублік. Яны здабыты пад кіраўніцтвам Комуністычнай партыі, працоўнымі намаганнямі савецкага чалавека.

Возьмем к прыкладу Латвію. Пры панаванні буржуазіі яна знаходзілася ў поўнай залежнасці ад іншых капіталістычных краін. Капіталісты Злучаных Штатаў Амерыкі, Англіі і Германіі прыбралі да сваіх рук багацці краіны і ператварылі яе ў свой сыравінны прыдатак. Латвія настолькі была аблы-

тана сецымі чужаземнага капіталу, што нават іголки і тыя ўвозіліся з-за граніцы.

За дваццаць год панавання буржуазіі прамысловая вытворчасць не дасягнула і ўзроўню 1913 года. А зараз няма, бадай што, такой рэспублікі, дзе не было-б прадукцыі з маркай латвійскіх прадпрыемстваў.

Савецкая Латвія стала адной з індустрыяльных рэспублік нашай краіны. Складанае машынабудаванне, прыладабудаванне, металаапрацоўка займаюць першае месца ў яе прамысловасці. Асабліва хуткага ўздыму дасягнула прамысловасць за пасляваенныя гады. Узровень прамысловасці з 1945 года ўзрос у 11 раз.

Гэта характэрна не толькі для Латвіі: такімі-ж тэмпамі ўзнялася ўгару і народная гаспадарка Літвы і Эстоніі. Народы Прыбалтыкі добра ведаюць, што хуткі рост іх эканомікі дасягнуты дзякуючы братняй дапамозе ўсяго савецкага народа. З Масквы, Ленінграда, Свердлоўска ідуць сюды навішныя машыны, з Украіны — вугаль, чорны метал, з Баку — нафта. Мы ганарымся тым, што на іх шырокіх калгасных палях усё большае месца заваёваюць беларускія трактары. Звыш 600 трактараў «Беларусь» атрымае сёлета адна толькі Латвія.

У кожным горадзе, у кожнай вёсцы прыбалтыйскіх рэспублік адчуваецца подых новага жыцця. І самае прыемнае ў гэтай навіне — рост чалавека.

Простая рыжская ткачыха Юлія Янаўна Пілаг добра ведае цану добрачыннасці буржуазнай Латвіі. У маленстве яна была пастушкай, а чатырнаццацігадовым падлеткам прышла на фабрыку. Яе муж зусім маладым памёр ад сухотаў. Ён мог-бы вылечыцца, але патрэбны былі грошы, добрае харчаванне...

З першых дзён савецкай улады Юлія Пілаг усім сэрцам зразумела, што настаў новы час, што ўжо не ўласнік фабрыкі, а яна сама і яе сябры па рабоце з'яўляюцца гаспадарамі жыцця. Цяпер Юлія Янаўна — знатны, усімі паважаны чалавек. Яна — дэпутат Вярхоўнага Савета СССР.

Сотні кілометраў аддзяляюць Рыгу ад калгаса «Пуналіп» Эстонскай ССР. Але ў лёсе Юліі Пілаг і Марты Сірэль шмат агульнага. Дачка простага рабочага з Нарвы, яна вымушана была ў бур-

Адэлі Рэйдорф — дацэнт кафедры Дзяржаўнага мастацкага інстытута Эстонскай ССР па мастацкай апрацоўцы скуры.
Фото С. Розенфельда

жуазнай Эстоніі быць хатняй работніцай. (Пры беспрацоўі і гэта здавалася ўдачай). Савецкая ўлада вырвала яе з кабалы, дала магчымасць стаць знатным чалавекам.

Аб тым, якой вялікай сілай у калгасах Эстоніі з'яўляюцца жанчыны, наглядна сведчыць прыклад з калгаса «Шлях сацыялізма», дзе

Аніта Бурлана — дырэктар швейнага камбіната імя Вільгельміны Клем (Эстонская ССР). Пад яе кіраўніцтвам фабрыка выконвае план па ўсіх паказчыках.

Фото С. Розенфельда

Нядаўна на абутковай фабрыцы імя Кагановіча ў Мінску пабывала дэлегацыя рабочых наўнаскага гума-абутковага камбіната «Інкарас» (Літоўская ССР). Літоўскія сябры далі мінскім абутнікам вялікі канцэрт. На здымку: удзельніцы мастацкай самадзейнасці гума-абутковага камбіната «Інкарас» — камсамолкі Нагулявічыне Яня (злева) і Давідавічута Аталія рыхтуюцца да выступлення на фабрыцы імя Кагановіча.

Фото І. Замыцкага

130 жанчын вышлі ў рады перадавікоў. Калгас у цэлым з'яўляецца ўдзельнікам Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі. Каля мільёна двухсот тысяч рублёў прыбытку прынесла калгасу ў мінулым годзе толькі ферма буйнай рагатай жывёлы. Загадвае гэтай фермай Лінда Прэс.

У 1941 годзе Лінда засталася з трыма маленькімі дзецьмі на руках: ворагі народа забілі яе мужа-актывіста, упаўнаважанага сельскага Савета. Гора не зламала, а загартавала гэтую жанчыну. Лінда Прэс — сакратар калгаснай партыйнай арганізацыі. Яе ўдзел адчуваецца ва ўсіх дасягненнях калгаса.

Лепшы рэвальверны токар Латвійскай ССР Ганна Лосева сістэматычна выконвае норму на 200 прац.
Фото А. Ільіна

У гэтым-жа калгасе брыгадзірам палыводчай брыгады працуе Хільда Сіман. Да Хільды брыгадзірам быў яе муж. Працаваў ён спусціўшы рукавы, і калгаснікі вырашылі, што яго жонка лепш справіцца з калгаснай гаспадаркай. Так яно і вышло. Брыгада Хільды атрымала самы высокі ўраджай па калгасу.

... Працоўныя Прыбалтыкі, як расліны да сонца, прагна пацягнуліся да ведаў. За гэтыя гады тысячы юнакоў і дзяўчат атрымалі вышэйшую адукацыю. Перад моладдзю шырока адчыніліся дзверы сярэдніх і вышэйшых навучальных устаноў як сваёй рэспублікі, так і ўсёй краіны.

Пяць год таму назад Лілія Роткітэ, скончыўшы сярэдняю школу імя Саламеі Нерыс, паступіла на геалагічны факультэт Маскоўскага ўніверсітэта імя Ламаносава. Сёлета яна канчае ўніверсітэт з адзнакай. Разам з ёю тут вучыцца яшчэ 60 літоўцаў.

Аспірантка Зіта Бейравічутэ піша дысертацыю

Народная артыстка Латвійскай ССР, лаўрэат Сталінскай прэміі Ліліта Берзіня стварыла рад цудоўных жаночых вобразаў. Спідола і Арыя ў п'есах Яна Райніса «Агонь і ноч» і «Індуліс і Арыя», «Анна Карэніна», «Любоў Яравая» і іншыя вобразы выходзяць народ.

Фото Я. Лерха

на тэму «Арганічныя прынцыпы металу». Яе навуковым кіраўніком з'яўляецца прэзідэнт Акадэміі навук СССР акадэмік А. Н. Несмеянаў. Вось яна — найярчэйшая праява дружбы нашых народаў.

Сёлета на першамайскай дэманстрацыі мінчане гарача віталі сваіх гасцей — літоўскіх студэнтаў. У яркіх нацыянальных касцюмах, стройных, маладых, яны ішлі ў адной калоне з беларускімі студэнтамі і спявалі песні на сваёй роднай мове. Гэта былі песні пра шчасце жыцця ў адзінай савецкай сям'і, песні аб міры і дружбе.

ГАСПАДЫНЯ ЖЫЦЦЯ

КАЛІ вы пазнаёміцеся са знатнай даяркай Латвійскай ССР, Героём Соцыялістычнай Працы Мартай Семуле, вы хутка адчуеце, як дзіўна гарманіруе ў гэтай жанчыне душэўная прастата, геройства, скромнасць і настойлівасць у дасягненні мэты. І ўжо з першых хвілін вашай размовы з ёю вы пранікнецеся міжвольнай павагай да гэтай працаўніцы, якая прайшла цяжкую школу жыцця паднявольнай працы, — усе тыя пакуты, якія былі так характэрны для працоўнага народа ў старой буржуазнай Латвіі.

Калі вам ужо пад сорок год і вы на сваім уласным гарбу адчулі, што азначае быць батрачкай у кулака — гаспадара зямлі, ваших рук і вашага сну, то вы добра зразумеце, чаму ўсенародная павага і пашана да Марты Семуле прыйшлі толькі ў гады савецкай улады. Вы не здзівіцеся, пачуўшы, што ў тыя гады на сельскагаспадарчых выстаўках пачэснымі граматамі ўлада надзяляла не жанчын, чыею працай быў дасягнуты той ці іншы поспех чырвонабурых прыгажунь, а саміх... кароў. Усё гэта вы перажылі самі, бачылі сваімі вачыма.

Але калі вам толькі няпоўных семнаццаць, калі ў той дзень, як вы ўпершыню адчынілі дзверы класа, вы ўбачылі партрэт Леніна, калі з першых дзён вучобы вас вучылі любіць і павважаць працу, — вам многае ў біяграфіі Марты здасца чужым, незразумелым, бадай, дзікім. І, паглядзеўшы

на Залатую Зорку і два ордэны Леніна, якія красуюцца на грудзях даяркі, вы з палёгкай падумаеце: «Як добра, што мінуламу канец, як добра, што сёння такіх людзей, як Марта Семуле, наш народ цэніць высока, па заслугах узнагароджвае іх за праяўленую працавітасць і адданасць».

Сёння былая батрачка жыве іншым жыццём — багатым, прыгожым, да краёў напоўненым творчым парываннем, натхнёнай працай. І аб гэтым «сёння» хоць каратка, але хочацца расказаць.

Сем год таму назад Марта Семуле стала даяркай у нава створаным калгасе «Кошдарбіба» Гулбенскага раёна. Яна атрымала 8 кароў — такіх худых, што шкада было глядзець на іх. Зіма падыходзіла к канцу, але кармоў на ферме было так мала, што даярка баялася, ці удала дацягнуць да першай травы. Але з уласцівай ёй працавітасцю яна ўзялася за справу. Няма чаго скрываць — цяжкі час гэта быў, аднак Марта не сумавала. Ёй удалося захаваць усіх кароў. І вясной, калі на пашах з'явіліся першыя парасткі зялёнага, даярка, не шкадуючы адпачынку, нават уначы на 2—3 гадзіны выпускала сваіх кароў на поле на «падкормку». Яна ўважліва назірала за паводзінамі кароў і заўважыла, што некаторыя з іх больш разборлівыя, не ядуць усё, што трапляецца пад ногі. Даярка старалася падаваць

кожній карове яє ласунак, і поспех быў у наяўнасці: к восені ўся даручаная Семуле група прыкметна паправілася, давала больш малака.

У 1949 годзе Марта Семуле ўжо надала па 4 744 кг малака ад кожнай каровы. Аднак клопатаў не стала менш. Набліжалася зіма, хлеб быў стары, патрабаваў рамонт, але майстры чамусьці зацягвалі работы. Марта чакала, чакала, потым сама ўзялася ацяпляць памяшканне. Непрывычная работа патрабавала вялікіх намаганняў, але Марта дабілася свайго: зіму каровы сустракалі ў цяпле.

Любоў да працы прымусіла даярку думаць аб тым, як-бы дабіцца больш высокіх удояў. Яна сачыла за выходам новых брашур, чытала артыкулы перадавікоў грамадскай жывёлагадоўлі і ўсе парады адразу-ж старалася выкарыстаць на сваёй практыцы. Адночы яна прачытала, што ў саўгасах і калгасах Курскай вобласці каровам раніцай даюць спачатку грубыя кармы, а затым ужо астатнія. Прафесар Папоў таксама ўхваліў такі распарадак. Марта вырашыла перабудаваць рэжым кармлення і на сваёй ферме.

Семуле заўважыла, што ўдоі зімой бываюць значна ніжэй. Стойлавы перыяд значна больш летняга, але за кароткі летні час здабываецца пераважна колькасць малака. Марта пачала думаць над тым, як-бы ўроўнаважыць удоі, каб на працягу ўсяго года ферма давала прыкладна аднолькавую колькасць малака. Тады лепш будзе выкарыстана тэхніка малочных пунктаў, насельніцтва будзе лепш забяспечана малочнымі прадуктамі. Зноў прыходзілася шукаць парады ў кнігах, шукаць адказ на гэтае пытанне. Паступова яна прыйшла да вываду, што трэба рэгуляваць ацёл кароў з лістапада па люты і ствараць для жывёлы добрыя ўмовы ў час стойлавага перыяду.

Зімой даярка на 2—3 гадзіны наладжвае сваім каровам «прагулкі». Але поўнасю пераняць вопыт курскіх жывёлаводаў яна яшчэ не магла. У калгасе не хапала сакавітых кармоў, каранеплодаў. Падумаўшы, даярка вырашыла завесці свой, прыфермскі ўчастак і там вырашціць буракі і бульбу для патрэб фермы. Старшыня калгаса ўхваліў яе думку. Работы прыбавілася, але восенню Марта сабрала са свайго ўчастка 5 тон бульбы і каранеплодаў. Гэта было вялікай падмогай. Каровы ў даўгу не засталіся: у 1950 г. кожная з іх дала па 4869 кг малака. Гэта былі тыя самыя каровы, якія раней не давалі і 2000 літраў за год.

З 1949 па 1953 год — за пяць год — Марта Семуле павысіла ўдоі з 4744 кг ад кожнай каровы да 5774,9 кг. Працэнт тлустасці малака павысіўся ад 3,8 да 4,3. У мінулым годзе ўсе каровы яе групы далі 6017 кг малака кожная.

Калі спытаць у даяркі, як яна дасягнула такіх поспехаў, яна ўсмінецца і адкажа:

— Сакрэт невялікі, але важны: трэба любіць працу. Усё дасягнута працай.

Высокія ўдоі забяспечваюцца багатым і ўмелым кармленнем кароў. Семуле ўвядла строгі распарадак: спачатку каровам дае крыху добрых грубых кармоў, затым сілас, каранеплоды і бульбу. Затым ідзе камбікорм і вітаміны. Кармленне завяршаецца рэшткай грубых кармоў. Такі рэжым прыкметна паляпшае апетыт жывёлы.

Даярка не забывае таксама аб чаргаванні і рознастайнасці

кармоў. Яна ўвядла ў практыку браджанне камбікорму. Кармы каровам даюцца свежыя, адразу пасля прыгатавання. Летам каровы пасуцца ў васьмі загонах, у кожным па чатыры дні. Першыя два дні жывёла пасецца без дадатковай падкормкі, а астатнія два дні атрымлівае ў дадатак зялёную масу.

У шматгадовай працы даярка прыйшла да вываду, што вельмі важна сачыць яшчэ і за «настроём» кароў. Жывёла, якая пры шуме праязджаючай машыны не падымае нават галавы, вельмі востра рэагуе на крыкі, нервуецца. Таму Марта ніколі не крычыць на кароў, а дубец або бізун зусім забаронены на ферме. Пры доглядзе і даенні кароў яна старанна захоўвае ўсе правілы зоатэхнікі.

Спрактыкаваная даярка ахвотна дзеліцца вопытам з даяркамі свайго калгаса, часта выступае ў раённай газеце. За пародай да яе прыежджаюць многія жывёлаводы рэспублікі. Частыя госці ў калгасе «Капдарбіба» нашы вучоныя, якія сочаць за работай даяркі-наватара, дапамагаюць ёй дзельнай парадай. Часта да Семуле прыежджаюць госці з іншых рэспублік, журналісты, прыходзяць да свайго дэпутата выбаршчыкі. Усіх Марта сустракае ветліва, перад усімі дзверы яе дома шырока адчынены. Праўда, цікаўны не заўсёды зможа пазнаёміцца з яе каровамі. Справа ў тым, што частыя наведванні незнаёмых людзей прыносяць на ферму лішнюю трывогу. Але з усімі Марта Семуле дзеліцца вопытам, кожнаму раскажа пра ўсё, што ведае сама, любога госця прыме як чаканага і пажаданага. І белы цагляны домік, у якім жыве Марта са сваёй сям'ёй, вядомы вельмі многім.

... Даярцы часта трэба праходзіць каля калгаснага дзіцячага сада. Чуючы дзіцячы смех, бачачы вясёлыя, румяныя твары, яна міжволі ўспамінае сваё ўласнае дзяцінства.

Хіба ёсць радасць у тым, калі маці з раніцы да ночы батрачыць у гаспадары, а табе прыходзіцца сядзець цэлы дзень на прывязі ў пакоі. Тры крокі ў адзін бок, тры ў другі — далей вяроўка не пускае... А зімой іншыя дзеці катаюцца на саначках з горкі, а ты стой ля акна ў батрацкім пакоі і грэй сваім дыханнем шкло да таго часу, пакуль растае малюсенькае акенца, у якое можна бачыць кавалачак неба, заледзянелую калматую ёлку на дварэ і ззяючую снежную гурбу перад акном.

Гэта — пакуль маленькая. А падрасце — яшчэ горш; раніцы халодныя, вочы зліпаюцца ад сну, а трэба ўставаць, гнаць гаспадарскае стада на выган. Хіба ўбачыш хараство ранішняй расы, калі мерзнуць босыя ногі. І так дзень за днём, год за годам. Ці пастушка, ці батрачка — усёроўна горкая доля.

Але гэта ў мінулым. Перажыта. Паўзабыта. У дзяцей Марты Семуле іншы лёс. Ян адслужыў службу ў Савецкай Арміі, вярнуўся ў свой калгас і працуе тут-жа, побач. Дачка Мілда вучыцца ў школе. Муж працуе ў паляводчай брыгадзе. Жывуць яны ў дастатку, як-ні-як 1700 працадзён у мінулым годзе выпрацавана. Як удзельніцу Усеагульнай сельскагаспадарчай выстаўкі, Марту ўзнагародзілі залатым медалем і далі ў прэмію легкавую аўтамабіль. Што гаварыць — квітнее жыццё! Нібы ручайка, выбіўшыся з-пад каменя журчыць і, распырачваючыся, імкнецца на прастор.

Е. СЖУЛПАН

Знатная свінарка калгаса «Саркананс Октобрыс» Цесіскага раёна Латвійскай ССР, Герой Соцыялістычнай Працы Мілда Фрыдрыхсоне дабілася выдатных вынікаў. Ад дзесяці свінаматак у мінулым годзе яна атрымала 285 парасят. Сёлета яна абавязалася атрымаць па 30 парасят ад свінаматкі. Заможна жыве цяпер Мілда. Летась яна атрымала 18 000 рублёў грашыма і 2 тоны збожжя. У якасці дадатковай аплаты — 27 парасят і шмат цукру.

Пашана і павага акружае знатную працаўніцу. Народ выбраў яе дэпутатам Вярхоўнага Савета Саюза ССР. На здымку: Мілда Фрыдрыхсоне збіраецца карміць парасят.

Фото М. Трэйзона.

Мал. В. Ціхановіча

Алена ВАСІЛЕВІЧ

(А павяданне)

Так, напэўна, паступова і выветрылася-б з памяці гэтая сустрэча; так, мусіць, і застаўся-б ляжаць у аўтарскай шуфлядзе недапісаным «партрэт» Шуркі Рэмзікава, каб не вось які выпадак.

На станцыі Б., куды прывяла мяне камандзіроўка, чакаць аўтобуса, каб паехаць у горад, даводзілася нешта каля гадзіны. Заняткаў — мінуў ён кожнага падарожніка! Час гэты, каб не так ён цягнуўся, трэба было неяк скаратаць.

Каля цаглянай сцяны, на якой звычайным мазутам поўметравымі літарамі было надрукавана: «БОГАЖНАЕ АТДЕЛЕНИЕ», сабраўся натоўп. Што-ж, можна было пайсці туды: які-ні-які, а заняткаў... І я пайшла. Праціснуўшыся наперад, убачыла: цэнтрам агульнай увагі былі хлапчкі-падлеткі, чалавек пяць-шэсць.

Выглядам сваім і адзежай яны ўяўлялі выключна жывапісны кантраст і маглі служыць выдатнай натурай мастаку.

Справа была летняя, і хлапчкі апрануліся з такім разлікам, каб не лішне сябе абцяжарваць. Некаторыя мелі пры сабе партфелі (вядома, школьныя), у аднаго вісела цераз плячо сумка, адзін трымаў у руках новенькі фарсовы чамаданчык (такі, якіяносяць звычайна дзяўчаты-студэнткі ды яшчэ спартсмены) са свежымі ранамаі і пісягамі на бліскучых чорных баках.

Бясспрэчна, гэтая маладзёжная група збіралася ў нейкую экспедыцыю або, наадварот, варочалася ўжо з нейкага далёкага падарожжа. Хутчэй можна было меркаваць апошняе. Выгляд у экспедыцыі быў прыкметна «пакамечаны», ды і самі ўдзельнікі яе глядзелі на свет, штосьці павесіўшы на сябе.

Поруч стаяла некалькі жанчын, матак.

Перад усёй гэтай групай важна расходжаў уперад-назад міліцыянер чыгуначнай міліцыі.

Відно, некага чакалі яшчэ.

— Бачылі рабінзонаў? — весела звярнуўся да мяне малады мужчына, пасажыр нашага вагона. — У Жлобіне затрымалі. У Казахстан ехалі. Цалінныя землі асвойваць.

Я не паспела нічога адказаць, як ззаду нас пачуўся зычны вокліч:

— Разыйдзіцеся, грамадзяне! Няўжо ў вас спраў няма іншых, як штурхацца тут?

Пытанне было самае лагічнае, аднак цікавасць перамагла: што будзе з «касяляльнікамі» цаліны пры з'яўленні гэтага шырокаплечага рыжавусага міліцэйскага старшыні, якому, мусіць, было даручана вырашыць іх лёс?

— Здарова, арлы! — гэтак-жа зычна прывітаў ён «рабінзонаў». — Хто тут сярод вас атаман? Няйначай ты, — звярнуўся ён да вузкаплечага хлапчука з тварам, нібы драздовае яйцо, усыпаным густым рабаціннем.

«Атаман» пераступіў з нагі на нагу і яшчэ ніжэй апусціў галаву.

Маці «атамана», завітая, падфарбаваная бландынка ў дэкальтаванай не па гадах сукенцы, паймнулася была нешта прасіць у міліцэйскага старшыні, але толькі ўсхліпнула і не змагла вымавіць ні слова.

— А-а, і ты, Рэмзікаў, тут? — звярнуўся далей старшыня да «атаманавага» суседа, знаёмага, відно, яму з ранейшых спатканняў. — Даўно мы з табой не бачыліся! Мусіць, гэтак месьцяцца са два будзе?

У голасе міліцэйскага старшыні гучэлі ноткі той нязлоснай

насмешкі і гумару, па якіх лёгка ўгадваецца разумны чалавек, што ўмее глыбока глядзець і бачыць у душы другога чалавека нешта такое, чаго той сам у сябе не адшукаў мо' ніколі-б.

Рэмзікаў, каранасты падлетак, не адвёў у бок цяжкаго погляду і панура ўдакладніў:

— Менш...

«Рэмзікаў» — гэтае прозвішча было мне знаёма. І не толькі прозвішча...

...Першая наша сустрэча адбылася ў гэтым-жа горадзе каля трох гадоў назад.

Памятаю, мороз на вуліцы — не вытрываць, а тут яшчэ вецер.

У новым гарадскім пасёлку, на месцы нямецкага ваеннага лагера, загубіўся дом маіх знаёмых. І як на грэх няма ў каго спытаць. Каму ахвота ў такое надвор'е нос на вуліцу высоўваць?

Раптам з двара, загароджанага напалавіну дашчаным парканам, вылятае на каньках пацан. Вушы рыжай шапкі наразлёт, кароценькая ватова фуфаячка падпяразана шырокай мужчынскай папругай. Чырвоныя мультановыя штаны на самых непрактычных мясцінах адрамантаваны цёмнымі латкамі.

Раз-другі распісаўся канькамі па вузкай прыдарожнай канаўцы і спыніўся: разглядае мяне:

— Мулавейкі дзе жывуць? — перапытвае ён мяне, вымаўляючы «л» замест «р». — Вунь там, дзе чырвоная стлаха, — няпэўна махае ён у бок наступнай вуліцы і тут-жа энергічна шморгае рукавом па кірпатым носе. Справіўшыся з носам, ён сам паведамляе мне:

— Іх бацька нагу зламаў.

— У бальніцы ляжыць?

— А дзе-ж яшчэ? — кажа ён, бясспрэчна, лічачы мае пытанне недарэчным.

— Як цябе завуць?

— Шулка Лэмзікаў, — глухавата басіць мой новы знаёмы зноў шморгае носам.

Мы не стаім на месцы. Мы ідзем: я — па закіданым снегам і прамерзлым тратуары; Шурка «піша» канькамі побач па канаўцы.

— У якім ты класе?

— У чацвёртым.

Так яно і павінна быць. Шурку гадоў 11—12.

— Добра вучышся?

— Не, кепска.

У шуркавым адказе столькі філасофскага спакою, што мне адразу здаецца, быццам у мяне здарылася нешта nepřемнае з вушамі.

— Кепска? — перапытваю я. — Чаму?

— Не хачу вучыцца.

— Чаму не хочаш? — мяне здзіўляе ўжо не самы адказ, мяне здзіўляе шуркаў эпічны тон.

— Няма ахвоты.

Паспрабуй пераканаць чалавека, каб ён рабіў тое, да чаго ў яго ахвоты няма.

І я пакідаю ў спакоі вучобу і пытаюся пра другое.

— А з кім ты жывеш?

— З маткаю.

— А бацька ёсць?

Памаўчай, а потым панура:
 — Вотчым.
 — За двойкі карает?
 — Так я і буду чакаць, каб ён мяне біў, — і ў шуркавых вачах на момант успыхвае злосны агеньчык.
 — А школа ў вас добрая?
 — Самая лепшая. Ва ўсім голадзе такой няма. У тым годзе толькі пабудавалі. Чатылы павелхі.

Школа — новы белы будынак з калонамі — сапраўды выдатная, і займае яна, адчуваецца, не апошняе месца ў шуркавым сэрцы. Злосны агеньчык у яго вачах патухае і загараетца новы: шчырага захаплення і горадасці.

— І настаўніца ў вас добрая? — стараюся адшукаць другі кончык забытанага клубочка шуркавай неспяховасці.

Маўчыць, нешта ўзважае. Потым зноў энергічны ўзлёт рукава да носа і, пасля кароткага маўчання, няпэўна:

— Доблая. Толькі любімчыкаў любіць.

— А ты не любімчык? — смяюся я.

— Не. — Шурка, мусіць, уявіў сябе «любімчыкам», і яму таксама зрабілася смешна. — Мяне длажняць яе любімчыкі, а яна нічога...

Што-ж, бадай і дастаткова, каб вучыцца кепска, каб не хацець вучыцца і каб не адчуваць дакору сумлення.

Шурка вельмі прамалінейны і цікавы для назірання чалавек, і мне не хочацца так хутка развітвацца з ім.

— Ну добра, — кажу я, хоць рабіць такі вывад у мяне няма зусім ніякіх падстаў. — Ты дрэнна вучышся. Ты не хочаш вучыцца. А кім ты хочаш быць?

Відно, ніхто не пасеяў у шуркавым сэрцы жыватворнага зярняці аб будучыні. І таму ён бесклапотны.

— Нікім.

— А што-ж ты будзеш рабіць, як вырасцеш?

— Нічога.

— Дык што-ж ты будзеш есці? — іншага пытання я ўжо не магу прыдумаць.

— Усё.

— А дзе браць будзеш?

— Буду купляць.

— За што?

— За грошы.

— А дзе-ж ты грошы будзеш браць?

— Маці давацьме.

— Дык маці-ж састарыцца, дзе-ж яна іх возьме?

— Не састарыцца! — упэўнена адказвае Шурка і так энергічна шморгае рукавом па чырвоным кірпатым носе, што мне робіцца боязна, ці застанецца хоць на месцы гэты прамерзлы на марозе нос. Не, нічога, усё ў парадку, і Шурка раптам сам пачынае дапытваць мяне:

— А чаго вы ідзяце да Муравейкаў?

— Яны мае знаёмыя.

— А Лорка таксама двойкі хапае, мы з ёю ў адным класе, — раптам чамусьці вырашае насаліць маім знаёмым Шурка. — Учора па фізкультуры схапіла.

— Ну?! —

— І задавака. Як атрымае пяцёрку — за вярсту ўсім хваліцца.

— Значыць, пяцёркі ўсё-такі Лорка атрымлівае?

— Ёсць, што ў дваццаць разоў больш за яе атрымліваюць...

— Вось як?! — дзіўлюся я на самога Шурку. А ён уваходзіць у ролю поўнага адмаўлення лорчынай асобы і знішчае яе ўшчэнт.

— А лорчына маці гадалка... — панура басіць ён, — на картах гадае.

— Ну?! — яшчэ больш дзіўлюся я і задаю зноў пытанне Шурку: — А яшчэ што ты ведаеш пра Лорку?

— Я пра іх усё ведаю. Пра ўсю вуліцу...

— А... верш назаўтра ты таксама ўжо ведаеш?..

Пытаюся наўздагад і трапляю якраз у цэль: верш назаўтра заданы.

— Я заўтра раніцай, да школы вывучу, — на свой асаблівы лад бесклапотна паведамляе Шурка і выпісвае на невялікай ледзяной сцяжынцы замыславатую фігуру.

Мы падышлі да невялікага доміка з чырвоным жалезным дахам.

— Вось тут Лолка Мулавейка жыве, — паказвае Шурка і, мусіць, жадаючы хутчэй спыніць сваё дарожнае знаёмства, імчыцца далей.

...Матляліся рыжыя вушы яго старой шапкі, мільгалі цёмныя латкі на чырвоных штанах. І хоць не відно было

яго вачэй, бачыўся мне кемлівы, насуплены і не зусім разгаданы позірк.

Нешта сімпатычнае было ў гэтым позірку.

Шурка здорава змяніўся за гэты час. Выцягнуўся, неяк памужнеў. Нават «чуб» завёў.

На ім была аблезлая блакітная саколка і падкасаная вышэй калена няпэўнага колеру картовыя штаны. Чорны, непаслухмяны і, як сам гаспадар, недагледжаны «чуб» тырчыць ва ўсе бакі з-пад узбекскай цюбецэйкі — некалі малінавага расшытага срэбрам аксаміту. Шурка босы — і так горача...

— Ну, што будзем рабіць з вамі, арлы? — зноў звярнуўся старшыня да хлопцаў. — Мне здаецца, што ўсім вам трэба спачатку ў аддзяленне міліцыі прадставіцца. Там хутка вырашаць, каго з вас куды адправіць, калі ўжо вам так надакучыла жыць дома і вучыцца ў школе...

Старшыня не паспеў скончыць, як раптам здарылася зусім нечаканае. Першым здаўся «атаман». Чалавек, яшчэ не спакушаны жыццём, ён памкнуўся да маці і, забыўшы на сваю годнасць падарожніка ды яшчэ «асваяльніка» цаліны, загаласіў раптам на ўсю прывакзальную плошчу.

— Мамачка, я больш не паеду-у-у!..

Гэта паслужыла нібы сігналам да адступлення іншых. Вуз-капчэга «атамана» з палявой сумкай на баку падтрымалі астатнія.

«Капітуляцыя» была самая ганебная.

Адзін толькі Шурка Рэмзікаў, грэбліва крывячы тоўстыя пасівераныя губы, незалежна глядзеў убок, усім сваім выглядам паказваючы, што ён несці адказнасць за гэтую няславу не збіраецца.

«Рабінзонаў» падтрымалі маткі. Становішча сапраўды здавалася крытычным.

Аднак, на агульнае здзіўленне, рыжавусы міліцэйскі стар-

шына зусім нечакана звярнуўся да галоўных дзеючых асоб з такім загадам:

— А ну, арлы, каб мне зараз-жа ніякай вільгаці не было! І па дамах!.. Толькі майце на ўвазе, хто яшчэ раз надумаецца ехаць у Казахстан, загадзя напішыце заяву ў аддзяленне міліцыі, тады атрымаеце сапраўдную пучёўку...

Казаў ён усур'ёз ці жартаваў — разабраць было цяжка. Але хлопцы і не стараліся вельмі разбірацца. Кожны спяшаўся прыкрыць сваё адступленне матчынай спіной...

Адзін Шурка Рэмзікаў застаўся на месцы. Па яго ніхто не прышоў. І гэта, відна, яго асабліва не турбавала.

— Мне таксама ісці? — без усякага выразу на твары пацікавіўся ён.

— Абавязкова, — адказаў старшыня. — З намі ў аддзяленне, — і тут-жа звярнуўся да Шуркі: — Спасавала, брат Рэмзікаў, твая каманда?

— Ну іх! — зняважліва адмагнуўся Шурка. — Лазявы...

Яны пайшлі ўперадзе, я следам за імі.

У аддзяленні, у пакоі інспектара міліцыі, мы з Шуркам аднавілі наша некалішняе знаёмства. За гэтыя тры гады Шурка ўсё-такі здолеў (як ні скептычна адносіўся ў свой час да вучэння) дайсці да сёмага класа. Тут-бы яму выйсці ўжо на самастойную дарогу, але перашкодзіла пераэкзаменаўка па алгебры. Гэтая няўдача, аднак, асабліва, не турбавала Шурку. Адчувалася, што навука па-ранейшаму не вабіла яго і не хвалявала. Гэтая рыса шуркавага характару заставалася ў яго ранейшай. Але зусім нельга было сказаць гэтага пра Шурку ўвогуле. Ён ужо не спадзяваўся, як некалі, на маці, ён прагнуў самастойнасці, актыўных дзеянняў...

Сям'я Рэмзікавых (маці — прыбіральшчыца, вотчым — шафёр і яшчэ трое меншых за Шурку дзяцей) не мела асаблівых дастаткаў. І калі дадаць, што «Мішка» — так за вочы зваў Шурка вотчыма — нярэдка «нарэзваўся ў дыміну», то недзіўна, што дзецям у сям'і даводзілася асабліва цяжка...

Маці рэдка бывала дома. Заўсёды спяшаючыся і ніколі не маючы часу самой пад'есці і апрануцца як людзі, яна не паспявала пыніць і дзяцей. І толькі Шурку на хаду кожны раз наказвала даглядаць малых, каб не біліся, каб у пару клаліся спаць...

Шурка, які не меў з-за гэтых малых ніколі вольнай хвіліны, звычайна агрызаўся на матчыны загады:

— Патрэбны яны мне. Сама глядзі іх... Я ўрокі яшчэ не вучыў.

— Аднолькавая з цябе карысць. Вучыш ці не — усёроўна двойкі хапаш, а з троек не вылазіш ніколі... — сама таго не разумеючы, у самае сэрца раніла Шурку маці.

— Ну і няхай сабе. І не буду вучыць. Чыхай сабе будучы адны двойкі... — глытаў горкія слёзы крыўды Шурка, стараючыся злосцю заглушыць усю безнадзейнасць свайго лёсу.

— Ну і няхай будучы, чорт цябе бяры! Я за цябе сэрца перадаць не буду і біцца з табой не буду... Але глядзі вось, няхай адно нарвецца бацька, ён цябе навучыць...

— Які ён мне бацька?.. П'яніца няшчасны...

Шурка не памятаў свайго бацьку. Ён не вярнуўся з вайны. Але ад маці (калі яны жылі з ёю яшчэ ўдваіх, яна часта расказвала Шурку пра бацьку) і ад суседзяў ён ведаў, што бацька яго быў чалавек, якія рэдка трапляюцца: і разумны, і добры, і рукі меў залатыя...

А вотчым... Шурка ніколі не мог дараваць яму абразы над бацькавай фотакарткай. Фотакартка гэтая, разам з іншымі фотакарткамі родных і знаёмых, вісела ў вялікай рамцы на сцяне. У першы-ж тыдзень, перабраўшыся ў шуркаву хату,

вотчым п'яны разбіў гэтую рамку і, мнучы ў кулаку бацькаву фотакартку, тыцкаў гэтым кулаком у твар маці і азвэрэла наступай на яе:

— Беражэш?.. Усё не нацешышся!..

Жах і роспач апанавалі тады Шурку так, што ён спачатку не мог крануцца з месца... І тады і пасля ён не памятаў, як кінуўся на п'янага вотчыма, як упіўся зубамі ў яго чорны, прамазучаны маслам і бензінам кулак, як адляцеў, адкінуты цяжкім ботам і стукнуўся галавой аб ножку стала...

З таго дня вотчым стаў кроўным шуркавым ворагам.

Калі быў цвярозы, вотчым здаваўся маўклівым, няшкодным чалавекам. Часцей за ўсё маўчаў або лажыўся на ложак

і, закінуўшы ногі на біла, каб не пэцкаць ботамі коўдры, курыў адну за другой цыгаркі... Яго не турбавалі малыя дзеці, якія лезлі да яго і клікалі татам. Ён іх не адганяў ад сябе, але і не лашчыў... Яму ўсёроўна было, што працякае страх і што яе трэба адрамантаваць. Няхай пра гэта клапаціцца жонка... Ён ведаў, што яна паклапоціцца.

Цвярозага вотчыма Шурка баяўся і ненавідзеў, бадай што больш, чым п'янага.

Аднак і ў шуркавым жыцці, хоць і не вельмі завідным, былі часам свае «агеньчыкі», якія аздаблялі яго жыццё, напаялі яго асаблівым зместам і сэнсам, узбагачалі яго.

Адным з такіх «агеньчыкаў» быў спінінг.

Ён зачараваў Шурку і перавярнуў усё яго жыццё з таго дня, калі сусед Рэмзікавых, капітан Смыкадуб, паклікаў Шурку з сабой рыбачыць на Бярэзіну...

З таго дня спінінг стаў марай, заповітным жаданнем, шуркавай пучаводнай зоркай.

Гэтую мару песціў ён цэлы год. З ёю звязваў самыя неверагодныя падарожжы і ўловы... Першыя, з кім падзяліўся гэтай марай, былі яго малыя брат і сёстры — яго вечная нэндза і пакута. Не маючы ні малейшага ўяўлення, што гэта за рэч такая, і нават не ўмеючы вымавіць яе назву, малыя даверліва ўпусцілі яе ў сваё жыццё і, гораха спачуваючы брату, узнагародзілі яго спаўна за тую новую старонку, якую Шурка адгарнуў ім не без перавагі над імі...

Маці, якой не было часу займацца дзіцячымі выдумкамі, а тым больш неадкуль было браць грошы на іх, стрэла шуркаў «спінінг», як і ўсё іншае, абыякава і па-свойму «спусціла» яго на «зямлю».

— Глянй лепей, як ты штаны за тыдзень збузаваў. Грошай на аднаго цябе не набрацца.

— А я ў цябе і не прашу грошай... Я толькі кажу, што капітан Смыкадуб у нядзелю налавіў спінінгам поўнае вядро шчупакоў, — пакрыўдзіўся Шурка.

— Ведаю я, куды ты хліш... Капітан налавіў, дык ты яму не раўня. Капітан, як захоча, дык і «Пабеду» купіць, дык можа табе таксама захацца?..

Гутарка ў такім плане працягвалася яшчэ з поўгадзіны. Абое ў гэты раз нікуды не спяшаліся. Маці мыла бялізну. Шурка, раскрыўшы задачнік, даўно забыў пра задачы і быў у палоне свайго мары.

Разбілася гэтая мара зусім нечакана, і пакінула яна ў шуркавым сэрцы глыбокую балуючую рану.

Дні праз тры пасля размовы Шуркі з маткай у двор да Рэмзікавых убіўся нейчы чужы певень. На ўсёй вуліцы ні ў кога не было такога галянастага дурня.

Малыя пагналіся за пёўнем па дварэ. Шурка, паставіўшы два пальцы ў рот, дзіка свіснуў пёўню ўслед. Замест таго, каб уцякаць з двара, певень-дурень неяк смешна прысеў на месцы, зусім як старая курыца, «ікнуў» і кінуўся ў хлёр. Дашчэнтупа напалоханы, праз некалькі хвілін певень ён на руках у Шуркі, дарэмна спрабуючы ўзмахнуць анямелымі крыл-

лямі. Шурка чуў нават, як дробна білася напалоханае пёўнае сэрца: тук, тук, тук, тук...

Якраз у гэты самы час у варотах з'явіўся Казік Бондараў зваць Шурку ганяць футбол. Ubачыўшы ў сябравых руках яму таксама незнаёмага пёўна, Казік на нейкі момант забыў пра футбол і таксама зацікавіўся пёўнем.

— Гэта вы купілі?

— Ды не, чужы прыбіўся.

— Чый?

— Ды не ведаю. Кажу, прыбіўся. Малыя пагналіся за ім, а ён у хлест... Я там яго і злавіў.

— Давай прадамо! — раптам прапанаваў Казік.

— Навошта? — не зразумеў адразу Шурка. — Ён-жа ўцёк ад некага.

— Ні ад каго ён не ўцёк. У каго ты бачыў такога на нашай вуліцы?

— Я не бачыў, — няпэўна адказаў Шурка і ў сваю чаргу пацікавіўся: — А што купім?

— Што купім, што купім, — перадражніў Казік. — Што хочам, тое і купім. Цукеркаў, марожанага... І малым прынясем, — з выглядам дарослага кінуў у бок шуркавых малых Казік.

— Спінінг таксама купім... — малому шуркаваму брату магчымасці, звязаныя з пёўнем, здаліся невычарпальнымі.

— Спінінг?!

У гэты самы момант ён зусім вылецеў з галавы ў Шуркі.

... Праз поўгадзіны Шурка і Казік з пёўнем былі ўжо на рынку. Ішлі смела, нікога не баючыся: уперадзе Казік, ззаду Шурка, аберауч трымаючы пёўна.

Пёўна з шуркавых рук бралі і ўзважвалі адна за адной жанкі-пакупніцы. Але чамусьці ўсе яны хутка варочалі пёўна назад. Адны казалі стары, другія пасміхаліся і звалі хлопцаў маладымі гандлярамі, трэція спяшаліся і наогул нічога не казалі, праводзячы хлопцаў і пёўна безуважнымі поглядамі.

Хлопцы прайшлі па ўсім рынку і непрыкметна апынуліся каля марожаншчыцы. Пякло сонца, абодвум хацелася піць, і становішча было такое, што хоць ты бяры і за дзве порцыі марожанага прапануй гэтага пёўна...

— Людцы добрыя, зірніце, дык гэта-ж мой певень! — закудахтаў раптам у Шуркі над вухам жаночы голас. — А я іду і думаю, што гэта ў Рэмзікаў за патрэба з'явілася такая, што яна аж хлопца паслала на базар з пёўнем.

Тоўстая, як грэцкая аладка, рука, што прыліпла да худага шуркавага плечука, і гэтае на ўсю плошчу кудахтанне, ледзь не да зямлі прыціснулі Шурку. Ён збалеў і не здолеў вымавіць ні слова: перад ім стаяла недалёкая іх суседка — тоўстая жанчына з чырвоным тварам, нібы налітым бурачным сокам. На вуліцы яе ўсе звалі гандляркай. Круглы год не вылазіла яна з рынку, дзень-у-дзень займаючы там цвёрда замацаванае за сабою месца.

— А яно вунь што! — на ўвесь базар зларадна крычала шуркава суседка. — Я трымаю пёўна ў засадзе, а ён ужо на продаж пайшоў... Дзе-ж гэта ты схпіў яго, галубок?

— Я не хапаў яго нідзе! — ірвануў Шурка сваё вуха з ліпкіх тоўстых пальцаў. — Ён сам прышоў... Чаго вы хапаеце мяне за вушы?

— Сам прышоў?! Ведаю я, як да вас усё само прыходзіць... Твая і матка такая...

Апошнія суседчыны словы апыклі Шурку больш балюча, чым яе чэпкія пальцы.

— Што вы ведаеце?! — глытаючы слёзы, крыкнуў ён. — Спытайце ў Казіка, ён усё бачыў...

Але Казіка ўжо не было. Зразумеўшы, што справа зварочваецца для іх зусім не так, як яны меркавалі, Казік непрыкметна нырнуў за чужыя спіны, спяшаючы рэтыравацца ад пёўнавай гаспадыні.

... Так адбыўся першы «прывод» Шуркі Рэмзікава ў аддзяленне міліцыі.

Вечарам таго-ж дня Шурка атрымаў ад маткі — не першую! — лупцоўку, пасля якой у школе доўга атрымліваў заўвагі за няўважлівасць і дрэнныя паводзіны (пасля матчынай «навукі» Шурка не мог, як усе вучні, сядзець на парце).

Певень яшчэ больш папсаваў Шуркавы справы і ў школе. Неяк так здарылася, што другагоднік Шурка Рэмзікаў, у якога рэдка калі як мае быць былі падрыхтаваны ўрокі, настаўнікам здаўся таксама здольным на падобны ўчынак... Ніхто не заступіўся за Шурку, ніхто шчыра не пацікавіўся, як адбылося ўсё на самай справе... Так непрыкметна за Шуркам «гультаём» уплянталася і другое, яшчэ больш крыўднае слова: «злодзей»...

Другі «прывод» быў звязаны з суседзямі жытнікамі. Жытнікі гэтыя — чырвонабокія, прамяністыя — так дражнілі позіркмі хлапчукоў, што нарэшце не хапіла ніякай цяглікасці. Налёт адбыўся ў ноч, калі, паводле «данясення разведкі», гаспадар павінен быў адлучыцца недзе на вяселле...

Прыглушана гоцнулі па той бок высачэзнага плота адзін, за ім другі, трэці цені. Шурка перакінуў нагу цераз плот чацвёртым... У гэты самы момант недзе тут, пад нагамі, гыркнуў суседаў ваўкадаў, пачуўся ашалелы дзіцячы ўскрык — і ўсё патанула ў агульным плачы і сабачым брэху...

Двое «налётчыкаў» на другі дзень былі дастаўлены гаспадаром саду ў міліцыю...

Зноў прыходзіла ў міліцыю і забірала Шурку дадому маці. Зноў шырокая вотчымава папруга да крыві «вучыла» Шурку, як трэба жыць на свеце...

... Цяпер Шурку чакала трэцяя сустрэча з маткай у міліцыі.

— Цёця, не трэба выклікаць маму... — прасіў ён інспектара міліцыі, і ў голасе яго, здалося мне, гучалі слёзы.

— А як-жа быць, Рэмзікаў? Што-ж будзе далей з табой?.. Вось ты ўзяў і паехаў, а ці падумаў ты, што будзе з маткай?..

Шурка маўчаў. Наўрад ці прыходзілі яму ў галаву такія клопаты.

— І скажы ты мне, што-б ты рабіў там, на цалінных землях; што-б вы ўсе там рабілі? — працягвала дапытваць Шурку інспектар.

— Знайшоў-бы справу, — панура азваўся Шурка. — Навучыўся-б і шафёрам працаваў-бы...

— Ды ты-ж малы яшчэ!

— Падрас-бы, — гэтак-жа ўпэўнена, як некалі запэўніваў мяне, што ніколі не састарэецца яго маці, сказаў Шурка і, памаўчаўшы, усхліпнуў: — Я ўсёроўна не буду... з імі... Усёроўна ўцяку...

— Уцячэш і будзеш блукаць па свеце, — строга спыніла яго інспектар. — А ты не ўцякай, а заслужы, дабіся, каб цябе паслалі туды людзі... Які з цябе зараз будзе шафёр? А вось паступіў-бы ты, скажам, у аўтамеханічны тэхнікум, скончыў яго — тады едзь, куды хочаш: на цалінныя землі, на будаўніцтва каналаў... Аўтамеханікам усюды работа знойдзецца.

— Мяне не прымуць, — глуха прамовіў Шурка.

— Здасі пераэкзамэноўку і паступіш. Абы ты захацеў паступіць, дык і мы і школа дапаможам табе.

— Каб прынялі, — зноў гэтак-жа панура паўтарыў Шурка, аднак на гэты раз у голасе яго гучала слабая нотка надзеі...

... Маці не прышла па Шурку ў аддзяленне міліцыі. Каб абараніць хлопца ад пабояў, мы з інспектарам вырашылі самі пайсці з ім дадому.

Матку не засталі мы дома. Яна не прыходзіла яшчэ з работы. Шурку стрэлі малыя. Яны наваліліся на яго з усіх бакоў, з піскам і смехам павіслі на ім, закруціліся з ім па дварэ...

У кутку двара, у цяньку пад вішняй, уткнуўшыся тварам у сагнутую руку, спаў «Міцька».

Ён не ўзняў галавы, не прагнуўся нават на галасы.

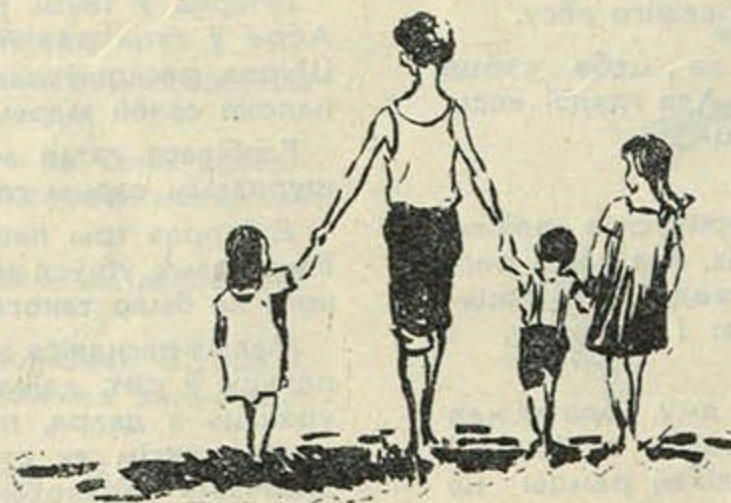
Малыя бесклапотна растлумачылі:

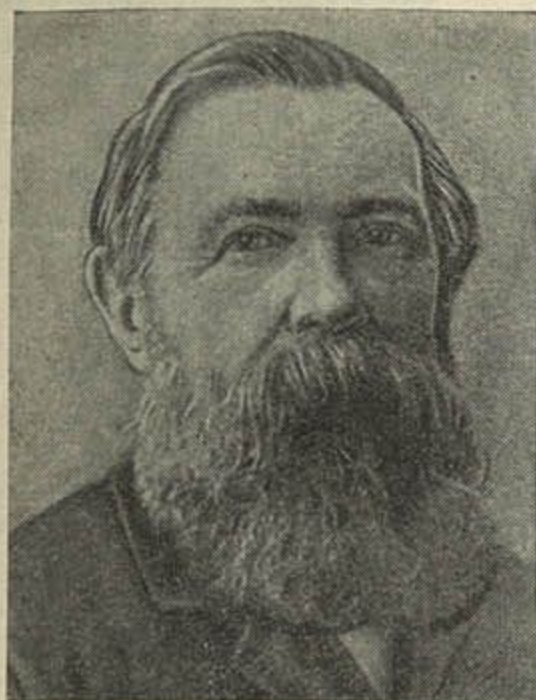
— Татка спіць п'яны...

Шурка зрабіў выразны жэст: пайшлі на вуліцу, малыя!

Ён быў рады ім, сваім мучыцелям! З імі ён забыў пра сваё няўдалае падарожжа, забыў, што вечарам яго чакае яшчэ сустрэча з маткай, што на дварэ спіць п'яны «Міцька»...

Не, і зараз Шурка не здаваўся мне «прапашчым» чалавекам!

Фрыдрых ЭНГЕЛЬС.

Вялікі правадыр і настаўнік рабочага класа

(Да 60-годдзя з дня смерці
Фрыдрых Энгельса)

Пятага жніўня бягучага года спаўняецца 60 год з дня смерці Фрыдрых Энгельса.

Усё сваё свядомае жыццё Энгельс прысвяціў справе барацьбы за інтарэсы рабочага класа. Разам з Марксам ён упершыню ў гісторыі чалавецтва стварыў стройную, навукова абгрунтаваную тэорыю і тактыку рэвалюцыйнага пролетарскага сацыялізма. Будучы вышэйшым дасягненнем сусветнай культуры, вучэнне Маркса—Энгельса азнаменавала сабой карэнны пераварот у поглядах на прыроду і грамадства, сапраўдную рэвалюцыю ў філасофіі, у палітычнай эканоміі, у разуменні гісторыі, у вучэнні аб сацыялізме.

Яшчэ да пачатку творчай са-дзурнасці з Марксам Энгельс выступіў як наватар, рэвалюцыянер у навуцы. У «Нарысах крытыкі палітычнай эканоміі», напісанай у 1844 годзе, ён указаў, што карэннай прычынай бядот і пакут пролетарыята з'яўляецца прыватная ўласнасць на сродкі вытворчасці. Разам з тым Энгельс ужо тады здолеў ацаніць пролетарыят, як растучую прагрэсіўную сілу, як барацьбіта за сацыялістычную рэвалюцыю.

Пачынаючы з 1844 года, уся дзейнасць Энгельса праходзіць у цесным супрацоўніцтве і дружбе з Марксам. У 1845 годзе ён разам з Марксам напісаў кнігу «Нямецкая ідэалогія», у якой узяты пад крытыку недахопы філасофіі Фейербаха, погляды моладзгегельянцаў і рэакцыйны нямецкі або «сапраўдны сацыялізм», прадстаўнікі якога выступалі супроць класавай барацьбы і прапаведвалі ўсеагульнае прымірэнне.

Свае навуковыя заняткі Энгельс спалучаў з практычнай рэвалюцыйнай дзейнасцю ся-

род рабочых. Як і Маркс, ён звязаў адносіны з патаемным нямецкім таварыствам «Саюз камуністаў» і правёў вялікую падрыхтоўчую работу да склікання другога кангрэса «Саюза». Сумесна з Марксам ён напісаў праграму «Саюза камуністаў»—славеты «Маніфест Камуністычнай партыі». «Гэтая невялікая кніжачка, — указаў В. І. Ленін, — варта цэлых томаў, духам яе жыве і рухаецца да гэтага часу ўвесь арганізаваны і змагаючыся пролетарыят цывілізаванага свету».

У часе рэвалюцыі 1848 года ў Германіі Энгельс рэдагаваў «Новую Рэйнскую газету», кіраваў рэвалюцыйнай барацьбой рабочага класа і прымаў непасрэдны ўдзел ва ўзброеным народным паўстанні, за што яго не раз праследавалі ўлады. У сваіх работах Энгельс падкрэслівае неабходнасць кіруючай ролі пролетарыята ў сялянскім руху і вучыць рабочы клас разуменню таго, што ўзброенае паўстанне ёсць мастэрства.

З заснаваннем І Інтэрнацыянала Энгельс разам з Марксам прымае непасрэдны ўдзел у яго дзейнасці і вядзе барацьбу супроць пруданістаў, бакуністаў і ўсіх іншых ворагаў Інтэрнацыянала. У далейшым з прычыны занятасці Маркса ўзмацненай работай над «Капіталам» асноўны цяжар барацьбы з варожымі марксізму напрамкамі ў рабочым руху лёг на плечы Энгельса. Да гэтага перыяду адносіцца рад напісаных ім артыкулаў, з якіх потым быў складзены геніяльны твор «Анты-Дзюрынг».

Пасля смерці Маркса Энгельс выканаў велізарную работу па падрыхтоўцы да выдання другога і трэцяга томаў «Капітала», узнёсшы тым самым свайму геніяльнаму другу велічны помнік. Адначасова ён напісаў свае класічныя творы «Дыялектыка прыроды» і «Паходжанне сям'і, прыватнай уласнасці і дзяржавы».

Энгельс быў прызнаным правадыром міжнароднага пролетарыята, лепшым выразнікам яго класавых інтарэсаў. Ажыццяўляючы кіраўніцтва рабочым рухам на Захадзе, ён у той-жа час з вялікай цікавасцю адносіўся да рэвалюцыйнай барацьбы працоўных Расіі і прысвяціў рад артыкулаў рускім сацыяльным адносінам.

Вялікае творчае вучэнне Маркса—Энгельса, развітае і дапоўненае іх геніяльным прадаўжальнікам Леніным і яго саратнікам Сталіным, з'яўляецца магутнай зброяй пролетарыята ў яго барацьбе за вызваленне ўсіх працоўных. Гэтым вучэннем, кіруюцца камуністычныя партыі ўсіх краін свету.

В. СКОРАБАГАТЫ,
кандыдат гістарычных навук.

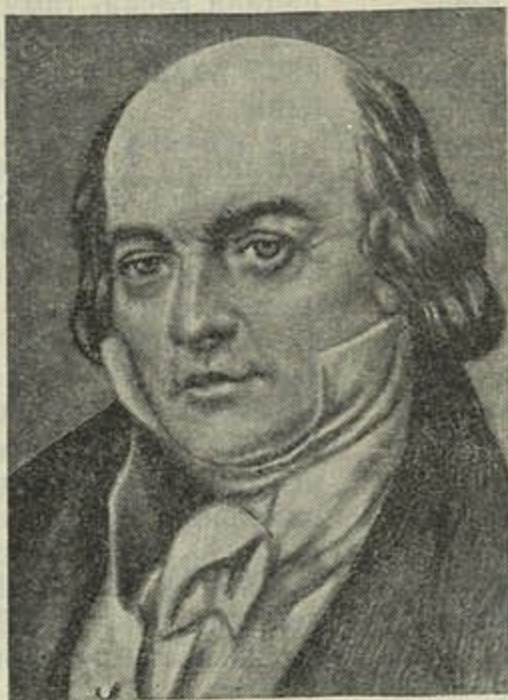
П'ер Беранжэ — рэвалюцыйны паэт

(1780 — 1857)

19 жніўня спаўняецца 175 год з дня нараджэння слаўтага французскага паэта П'ера Беранжэ. Усё прагрэсіўнае чалавецтва адзначае гэтую дату, як буйную падзею літаратуранага календара.

Геній Беранжэ ўвасобіўся ў песні, і песня стала магутнай зброяй паэта ў барацьбе за сваю радзіму, свой народ.

Усё навакольнае будзіла ў Беранжэ рэвалюцыйныя думкі і прагнасць перабудоваў свет у адпаведнасці з інтарэсамі дэмакратычных мас. Дзевяцігадовым хлопчыкам ён бачыў падзенне ў Парыжы Бастыліі—гэтай апоры феадальнага дэспатызму і перамогу прынцыпаў буржуазнай рэвалюцыі, прымаў удзел у рэвалюцыйных бітвах народа супроць яго прыгнятальнікаў у 1830 і ў 1848 гадах. Заўсёды ён быў рэвалюцыйным змагаючымся за справу працоўных.

П'ер БЕРАНЖЭ

Належачы да сацыяльных нізоў і вымушаны рана здабываць сродкі для існавання асабістаю працай, Беранжэ не мог атрымаць сістэматычнай адукацыі і скончыў толькі першыя тры класы пачатковай школы. Але велізарная цяга да ведаў вымушала яго няспынна працаваць над сабой, і ў выніку ён авалодаў усімі перадавымі дасягненнямі культуры свайго эпохі.

Для Беранжэ, як народнага паэта, характэрны глыбокая нянавісць да сацыяльнай несправядлівасці і ўсіх яе канкрэтных носьбітаў, палкае імкненне бачыць народ свабодным і шчаслівым, невычарпаная аптымістычная вера ў тое, што чалавецтва ідзе па шляху прагрэсу. На барацьбу за свае ідэалы ён ставіў рэалізм, гнётную сатыру і вясёлы жыццесцярджальны смех.

НАШ КАЛЯНДАР

У гады рэстаўрацыі (1815—1830), калі да ўлады ў краіне вярнулася рэакцыйнае дваранства і паўсюды пачаўся крыва-вы тэрор, Беранжэ даў непаўторныя па сіле сатырычнай зарысоўкі вобразы ўсіх тых, для каго былі дарагімі стары парадак, кароль і царква. Нішто не магло яго запалохаць: ні праследаванні паліцыі, ні грашовыя штрафы, ні доўгае ся-дзенне ў турме. У гэты перыяд ён жорстка асудзіў крывавае самавольства, прагнасць і ўладалюбства арыстакратыі, якая вярнулася з эміграцыі («Маркіз дэ Караба», «Чалабітная пародзістых сабак»), цемнату, невуцтва, зламыснасць і распушту духавенства («Місія-неры», «Сын папы», «Мой кюрэ», «Смерць сатаны»), закле-маваў ганьбай тых, хто прадаў Францыю чужаземцам у перыяд паражэння Напалеона («Свяшчэнны саюз варвараў»), не пабаяўся адкрыта прадка-заць хуткую і немінучую пагібель манархіі Бурбонаў («Чырвоны чалавечак»), праславіў братнюю салідарнасць працоўных усіх краін у барацьбе за нацыянальную незалежнасць і дэмакратычныя свабоды («Свяшчэнны саюз народаў»).

Магутную падтрымку свайму народу аказаў Беранжэ ў сла-вутыя ліпеньскія дні 1830 г. Тады яго баявыя песні былі тымі патронамі, якімі паўстанцы стралялі ў сваіх ворагаў.

З новаю мастацкаю сілай паўстае Беранжэ на абарону народа ў перыяд ліпеньскай манархіі (1830—1848), калі на чале ўлады сталі банкіры і спекулянты, узначаленыя Луі Філіпам. Цяпер муза паэта накіроўвала свае сатырычныя стрэлы ў разбагацеўшую, рас-тлусцеўшую і абнаглеўшую буржуазію, для якой золата і нажыва сталі мэтай жыцця («Слімакі», «Чэрві», «Бондзі» і інш.). І ў гэты перыяд твор-часці Беранжэ з глыбокім спа-чуваннем адносіцца да пакут простага народа («Рыжая Жа-на», «Жак») і верыць у нады-ход таго дня, калі новая хваля народнага гневу назаўсёды змяце існуючы сацыяльны ўціск («Патоп»).

Праўда, пад уплывам цяжкіх умоў барацьбы за справу дэмакратыі Беранжэ не абмінулі хвіліны горкага сумнення і на-ват смутку, адзін час ён на-блізіўся да ідэй утапічнага са-цыялізма. Вялікі народны пяс-няр не да канца разумеў выз-валенчую гістарычную ролю пролетарыята. Аднак, узяты ў цэлым, ён прынёс велізарную карысць справе барацьбы за перамогу перадавых ідэй свай-го часу. Да апошніх дзён свай-го жыцця Беранжэ заставаўся з народам.

Л. САГАРАЎ,
кандыдат філалагічных навук.

БЕРАЖЫЦЕ ЗРОК ДЗЯЦЕЙ

АДНОЙ з прычын зніжэння паспяховасці вучняў можа з'явіцца пагоршанне ў іх зроку. Калі школьнік пачынае дрэнна бачыць удаль, то спісваючы з дошкі, ён не можа дастаткова ясна разгледзець літары або лічбы і робіць памылкі. Стараючыся як мага лепш разгледзець напісанае на дошцы, вучань напружвае зрок, што, натуральна, вядзе да больш хуткай стомы і аслаблення ўспрымання ўрока. У выніку гэтага школьнік горш вучыцца.

Пагоршанне зроку можа быць выклікана дрэнным асвятленнем у часе школьных заняткаў, прыгатавання ўрокаў і іншых відаў зрокавай работы, як, напрыклад, пры шыцці і маляванні. Ва ўсіх гэтых выпадках дзіця трымае блізка да вачэй кнігу, работу, нізка нахіляецца над сшыткам. Гэта псуе зрок, бо выклікае напружаную работу вочных мышцаў.

Пры чытанні, пісьме і іншых падобных работах адлегласць ад вачэй да кнігі, сшытка або рукадзелля павінна складаць прыкладна 35 сантыметраў. Гэта зусім магчыма пры дастатковым асвятленні. Вось чаму важна, каб дома школьнік заўсёды займаўся ва ўмовах добрага асвятлення. Спецыяльнымі навуковымі даследамі ўстаноўлена, што з прычыны недастатковага асвятлення павялічваецца працаздольнасць, а ў дзяцей запавольваецца хуткасць пісьма і чытання, павялічваецца колькасць памылак.

Для хатніх заняткаў школьніка найбольш мэтазгодна мець настольную лампу ў 45—50 ват і ставіць яе такім чынам, каб святло ад яе падала злева. Калі-ж лампа будзе стаяць справа, то ў часе пісання ад рукі, ручкі або алоўка вучня на паперы будуць утварацца густыя, рэзкія, чорныя цені, неспрыяльныя для зроку. Вельмі важна, каб лампачка была заслонена абажурам, бо яе распалены ніці слепяць, раздражняюць вочы і выклікаюць хуткую стому. Пры газным асвятленні добра выкарыстаць лампу «маланка», магутнасцю ў 20—30 ліній.

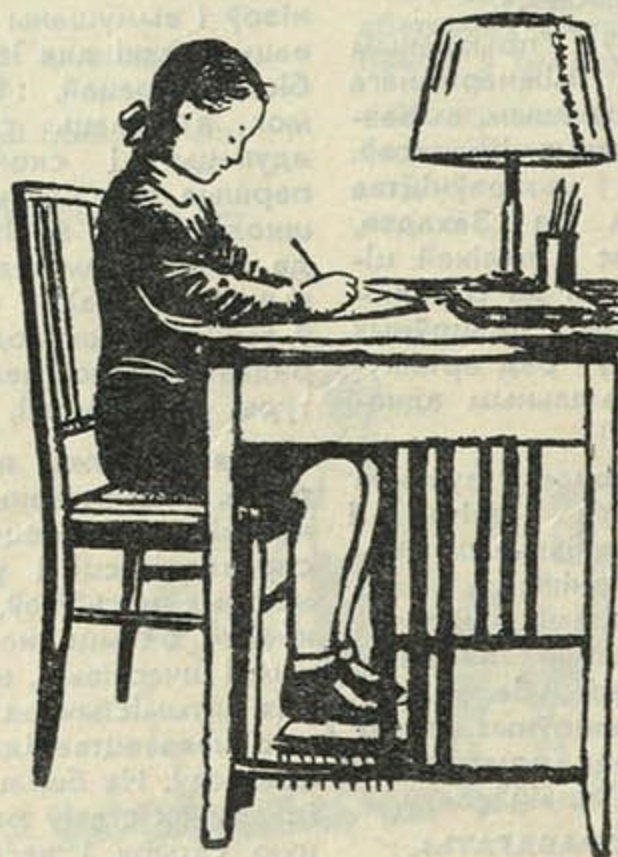
Часта ў часе прыгатавання ўрокаў дзеці, асабліва малодшага ўзросту, сядзяць у нязручнай позе з-за неадпаведнасці мэблі іх росту. Гэта неадпаведнасць прыводзіць да таго, што адлегласць паміж вачыма дзіцяці і паверхняй стала змяншаецца. Каб не дапусціць гэтага, на крэсла трэба падкладваць жорсткую падушку. Правільная поза сядзення выклікае найменшую стому і ліквідуе напружанне зроку, а таксама нязручнае становішча цела, якое сцясняе органы грудной і брушной поласці.

Пры правільнай пасадцы школьніка ў часе прыгатавання ім пісьмовых урокаў, край крэсла павінен заходзіць за край стала на 3—5 сантыметраў. Дзіця сядзіць проста, прытуліўшыся паясніцай да спінкі крэсла; абедзве рукі сіметрычна размешчаны на сталі; плечы паралельны падлозе; большая частка бёдраў — на сядзенні крэсла; ногі ўпіраюцца ў падлогу або ў эдлік, калі крэсла не па росту высокае; адлегласць ад вачэй да сшытка 35 сантыметраў.

Захоўваючы зрок дзяцей ад перанапружання, забараняецца чытанне як пры недастатковым асвятленні (у поцемках, пры слабой лампачцы), так і ва ўмовах сляпучага дзеяння святла, напрыклад, калі на кнігу падаюць сонечныя прамені. Не дазваляецца дзецям чытаць лежачы, бо чытанне ў гэтым становішчы выклікае напружаную работу мышцаў вока. Вельмі шкодна чытаць у аўтобусе, тралейбусе, трамваі, бо пры руху транспарту кніга ў руках чытаючага хістаецца, літары скачучь перад вачыма і даводзіцца ўвесь час прыстасоўвацца да чытання з розных адлегласцей, а гэта стамляе зрок.

Трэба клапаціцца пра спрыяльныя для заняткаў дзяцей умовы натуральнага асвятлення. Добрае асвятленне памяшкання ўспрымаецца дзецьмі радасна, стварае ў іх бадзёры і вясёлы настрой. У дрэнна асвятленым пакоі заняткі праходзяць горш, дзеці хутчэй стамляюцца. Стол, за якім школьнік вучыць урокі дома, павінен стаяць каля акна. Сядзець за сталом трэба так, каб святло з акна падала злева, таму што святло, якое падае справа, слепіць вочы, а пры святле, якое падае справа, утвараюцца рэзкія цені.

Вялікая колькасць святла ў пакоі паглынаецца фіранкамі і кветкамі, якія стаяць на падваконніку. Фіранкі з рэдкага цюлю паглынаюць да 18—22 працэнтаў святла, з частага цюлю — да 32—40 працэнтаў, а са шчытных матэрыялаў — да 50—85 працэнтаў. Расліны, якія засланяюць шкло, могуць паглынаць да 25—30 працэнтаў святла. Забрудненыя шыбы затрымліваюць пранікненне ў пакой вялікай колькасці сонечных прамянёў. Адсюль ясна, наколькі важна сачыць за чыстатой шыбін, не застаўляць падваконнікаў кветкамі, асабліва высокімі, не засланяць фіранкамі вокны.

Для таго, каб святло, трапляючы ў пакой, не паглыналася сценамі, а адбівалася, рэкамендуецца фарбаваць іх светлымі фарбамі або аклейваць светлымі шпалерамі (светлажоўтымі, светларужовымі і да т. п.). Светлыя таны адлюстروўваюць да 60 працэнтаў святла.

У школах кожны год праводзіцца перадажальныя агляды ўсіх дзяцей урачом. Аднак, не чакаючы такіх аглядаў, бацькам належыць звярнуцца да ўрача ў тых выпадках, калі дзіця затrudняецца пры чытанні на далёкай або блізкай адлегласці, скардзіцца на боль у вачах і да т. п.

Блізарукі няясна бачыць прадметы, якія знаходзяцца далёка ад вачэй. Дальназоркі дрэнна бачыць блізка, але і, пазіраючы ўдаль, бачыць горш, чым чалавек з нармальным зрокам, і вымушаны таму няспынна напружваць вочы, каб добра разгледзець прадметы. Выправіць няяснасць вобраза можна толькі з дапамогай акулераў. Аднак вельмі часта дзеці з-за памылковай сарамлівасці адмаўляюцца насіць акулера, прычым іншыя бацькі таксама недаацэньваюць значэнне акулераў для захавання і паляпшання зроку ў дзяцей.

У дзяцей, якія хварэюць на дальназоркасць, прадольная вося вока кароткая; з гэтай прычыны праменні збіраюцца ззаду сеткаватай абалонкі. Такім чынам, дальназоркім дзецям акулера павялічваюць збіральную сілу з тым, каб вобраз прадмета трапіў на сеткаватую абалонку. У блізарукіх дзяцей акулера змяншаюць пераламляючую сілу вока, бо шкельцы іх акулераў рассеіваюць праменні. Часта бывае так, што вастрыня зроку правага і левага вока розная. У такіх выпадках акулера прызначаюцца са шкельцамі рознай сілы.

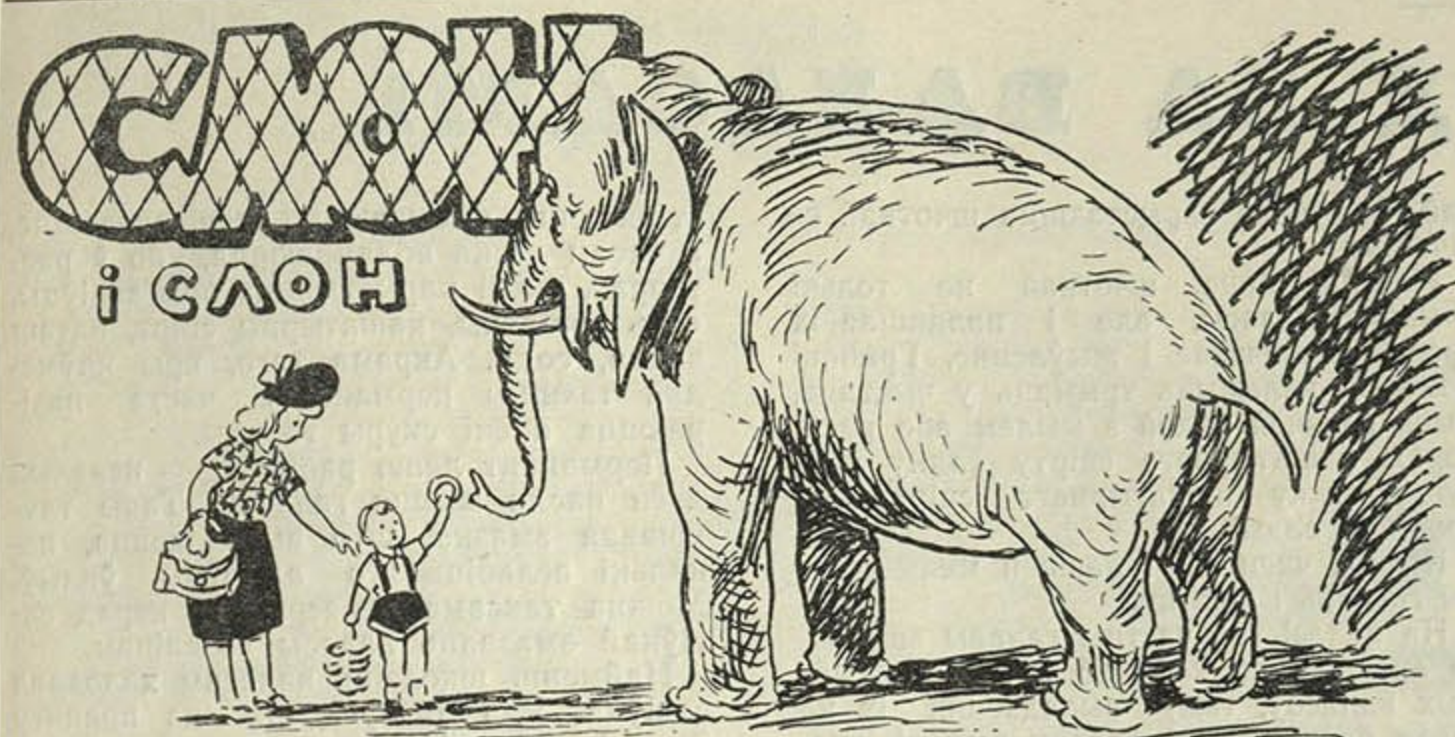
Аправа акулераў падбіраецца ў адпаведнасці з размерам твару дзіцяці, каб не спіскалі скроні і не ціснуць за вушамі. Шкельцы акулераў павінны размяшчацца на правільнай і аднолькавай адлегласці ад вачэй з тым, каб вочы глядзелі праз цэнтр шкельцаў.

Штогод трэба правяраць, ці правільна падобраны акулера. Калі акулера падобраны няправільна, то зрок пагоршваецца, прычым дзіця пачынае часам скардзіцца на боль у вачах, галаўны боль і хуткую стому.

Стан зроку дзіцяці цесна звязаны з агульным станам яго здароўя. Напрыклад, у малакроўных, слабых дзяцей часта бываюць на павеках ячмені. Захворванне вачэй, вядомае пад назвай курыная слепата, было падмечана пры недахопе ў харчаванні вітаміна А, які знаходзіцца ў слівачным масле, малаку і іншых прадуктах жывёльнага паходжання. Людзі, якія хварэюць на курыную слепату, нармальна бачаць пры святле, але, выходзячы на цёмную вуліцу, трацяць здольнасць адрозніваць навакольныя прадметы. Недахоп у харчах такіх істотна важных рэчываў, як вітаміны, выклікае розныя захворванні вачэй.

Вялікае значэнне для аховы зроку і папярэджання вочных захворванняў у дзяцей маюць правільны рэжым дня, рацыянальнае харчаванне, штодзённая прагулка па чыстым паветры не менш двух гадзін, — словам, усё, што ўмацоўвае здароўе дзіцяці.

Г. САЛЬНІКАВА,
кандыдат медыцынскіх навук
«Семья и школа»

Мал. Н. Гурло

Артур ВОЛЬСКИ

не мог абразу,
ад яго
пайшоў адразу,
каб не думаў
гэты слон,
што адзіны
ў свеце ён.
У мяне
ёсць слон таксама.
Мне яго
купіла мама.
Гэткі-ж хобат,
гэткі-ж хвост,
толькі трохі
меншы рост.
Гэта нават лепш,
што ён
не такі вялікі
слон.

Сёння быў я
у звярынцы, —
для звяроў
насіў гасцінцы.
Дзеля гэтага
'шчэ з ранку
назапасіў абаранкаў.

Абаранак
льву я кінуў,
але ён яго не з'еў.
Лапай грывнуў
і зароў.
Вельмі злосны
цар звяроў!
Я рукой махнуў:
— А ну!..
І пайшоў хутчэй
к слану.
Вось жывёла,
дык жывёла!
Не злічыць
людзей наўкола.
Пададуць яму
цукерку, —
ён разгортвае
паперку.
— Абаранкаў хочаш?
На!
Не шкадую
для слана.

Еж,
частуйся,
калі ласка..
Але скончылася
вязка.
Слон глядзіць
мне проста ў вочы,
бо яшчэ,
напэўна,
хоча.
Бачыць:
больш няма нічога, —
павярнуўся
да другога.
Клікаў,
клікаў я —
ды не:
нават вухам
не кране.
Аніякае
увагі
не звяртае на мяне.
Я сцярапец

Я пабачыў
кракадзіла,
што сюды
прывезлі з Ніла.
Ён ляжаў
за агародай,
непрыемны,
непрыгожы.
Я на гэткага
няўклёду
нават траціцца
не буду.
Я на клетку
паглядзеў,
дзе сядзеў
калматы леў.

Для вялікага
пражоры
абаранкаў
трэба горы,
для майго-ж
слана малога
не патрэбна
анічога.

ДОГЛЯД ЗА ВАЛАСАМІ

Валасы маюць вялікае значэнне для жыцця арганізма.

Вось чаму неабходна клапаціцца аб добрым стане валасоў і перш за ўсё аб іх чыстаце. Важна ачысціць валасы ад пылу, лускавінак надскуркі і выдзяленняў, асабліва багатых у гэтым абсягу. Акрамя таго, трэба праветрываць валасы, расчэсваць іх і прыводзіць у парадак.

Звычайна здаровыя валасы бліскучыя і эластычныя на вобмацак. Бляск і пругкасць валаса залежыць ад сальнай змазкі—прадукта сальных залоз, вывадныя пратокі якіх адкрываюцца ля карэння валасоў. К канцу тыдня звычайна валасы цмянеюць, робяцца тлустыя, брудныя. Каб не было броду, неабходна сістэматычна, не радзей аднаго разу ў 10 дзён, мыць галаву.

Галаву трэба мыць мяккай вадой. У жорсткай вадзе мыла дрэнна мыліцца і звычайна застаецца на валасах у выглядзе шаравата-белага налёту. Жорсткую вадку можна змякчыць, загатаваўшы яе або растварыўшы ў ёй палову чайнай лыжкі нашатырнага спірту на 1 літар вады.

Для мыцця галавы найлепш ужываць звычайнае туалетнае, баннае або яечнае мыла. Можна карыстацца мыльнай пенай. Гаспадарчае мыла ўжываць не рэкамендуецца, бо ў ім шмат шчолачаў. Шампунь і вадкае дзягцярнае мыла абясцешчваюць валасы, высушваюць іх і робяць ломкімі.

Пасля мыцця валасы трэба выціраць мяккім, сухім ручніком. Жанчынам, у якіх доўгія валасы, рэкамендуецца распускаць іх і высушваць на паветры.

Кароткія валасы можна расчэсваць ад корня; доўгія валасы трэба расчэсваць акуратна, пачынаючы з вольных канцоў, паступова пераходзячы да карэння. Пры грубым расчэсванні валасы могуць зблытвацца, абрывацца. Грэбень трэба браць рэдкі і без вострых зубоў.

Недастаткова расчэсваць валасы грэбнем; трэба ачышчаць іх яшчэ і шчоткай.

Звычайна карыстаюцца шчоткай са шчаціны.

Пагладжванне шчоткай не толькі ачышчае валасы, але і паляпшае іх кровазабеспячэнне і жыўленне. Грабяні і шчоткі належыць трымаць у чыстаце, мыць гарачай вадой з мылам або растворам нашатырнага спірту (адну чайную лыжку нашатырнага спірту на шклянку вады).

Кожны член сям'і павінен мець асобны грэбень і шчотку.

На валасістай частцы галавы звычайна знаходзіцца каля 25 проц. аджыўшых валасоў, таму выпадзення іх не трэба баяцца; калі валасы выпалі, значыць тэрмін іх жыцця прайшоў, і яны будуць заменены новымі.

Шырока распаўсюджана думка, што стрыжка і брыццё галавы ўзмацняюць рост валасоў і ўмацоўваюць іх. З навуковага пункту погляду такая думка зусім не абгрунтавана.

Частая стрыжка, асабліва нагала або брыццё галавы расхітваюць карэнне валасоў, яно пачынае выпадаць, галава лысее. Мужчынам даволі падстрыгаць валасы раз у 4—5 тыдняў.

Валасы ўпрыгожваюць чалавека. Таму пытанне аб прычосцы мае нямалаважнае значэнне. Мужчыны звычайна носяць кароткія валасы, таму пытанне аб іх прычосцы простае. Значна складаней пытанне аб жаночай прычосцы, хоць большасць жанчын носіць цяпер кароткія валасы.

Пры выбары прычоскі трэба клапаціцца аб тым, каб валасы не трацілі сваіх нармальнах уласцівасцей. Перш за ўсё, прычэсваючы валасы, не трэба іх вельмі нацягваць. Жанчынам з доўгімі валасамі нельга заплятаць туга касу.

Жаночая прычоска часта патрабуе завіўкі валасоў. Не трэба завіваць валасы вельмі гарачымі шчыпцамі.

У апошні час вельмі пашырана шасцімесячная завіўка. Пры гэтым спосабе завіўкі валасы трацяць бляск і эла-

стычнасць, высыхаюць, расшчапляюцца, а часам лёгка абламваюцца, бо ў растворах, якімі карыстаюцца пры завіўцы, ёсць шчолачы, нашатырны спірт, паташ, вапна, сода. Акрамя таго, пры няўмелай тэхніцы перманенту часта назіраюцца апёкі скуры галавы.

Перманент лепш рабіць праз некалькі дзён пасля мыцця галавы. Тады тлушчавая змазка, што выдзяляецца, некалькі аслабіць яго адмоўны ўплыў. Можна таксама непасрэдна перад завіўкай змазваць валасы вазелінам.

Найменш шкодзіць валасам халодная завіўка. Яна захоўваецца на працягу 7—12 дзён і менш змяняе валасы. Пры халоднай завіўцы ў цырульных карыстаюцца спецыяльным склейваючым растворам.

Халодную завіўку можна рабіць і ў хатніх умовах. Перад гэтым валасы змочваюць вадкацю наступнага саставу: буры—6 г, гумярабіку—1 г, вады—100 г. спірту—3 г. Можна карыстацца і другім раствором: цукру—25 г., адэкалону—10 г, вады—100 г. Змочаныя валасы накручваюцца на спецыяльныя трубочкі, кольцы або палоскі тоўстага шнура; раніцай валасы расчэсваюць.

У заключэнне неабходна ўказаць, як уплывае нашэнне галаўных убораў на валасыны пакроў. Для аховы ад сонца рэкамендуецца ў летні час насіць капелюшы, касыні і іншыя галаўныя ўборы з лёгкага пранікальнага для паветра матэрыялу. Нашэнне галаўных убораў з неадпаведнага матэрыялу, асабліва ў гарачую пару года, садзейнічае гібелі валасяных цыбулін.

Трэба заўважыць, што добры стан валасоў залежыць не толькі ад догляду за імі, але і ад агульнагігіенічных мер, якія ўмацоўваюць арганізм.

Каб не дапусціць захворвання валасоў, неабходна строга выконваць правілы гігіены ў быту і на вытворчасці, аддаючы належную ўвагу фізкультуры і спорту.

ПАРАДЫ ПА КУЛІНАРЫІ

МАРЫНАВАНЫЯ ГРЫБЫ

Для марынавання прыгодны грыбы: белыя, бярозавікі, падасінавікі, маслянкі, махавікі, рыжыкі, ваўнушкі шампінёны і рад іншых. Кожны від грыбоў трэба марынаваць асобна. Для марынавання выбіраюць дробныя, моцныя грыбы, старанна мыюць іх, адрэзваюць карэньчыкі, а шапкі кладуць у гарачую падсоленую вадку і вараць 5—10 хвілін, пасля чаго адкідаюць на сіта і абмываюць халоднай вадой. Асобна вараць марынад (з разліку на 1 кг грыбоў): 2 шклянкі воцату разводзяць роўнай колькасцю вады, па смаку дадаюць соль, цукар і прыправы (перац гарошкам, лаўровы ліст, карыца, гваздзіка), у даведзены да кіпення марынад кладуць грыбы і вараць прыкладна гадзіну. Пасля гэта-

га ахалоджваюць і складваюць у шклянны слоік, заліваюць паверхню раслінным маслам, каб не пранікала паветра, завязваюць і захоўваюць у прахладным месцы.

САЛЕНЫЯ ГРЫБЫ

Засольваюць грыбы: рыжыкі, груздзі і падгруздзі, валуі, ваўнушкі, сярэшкі, бялянкі малачаі, гладышы. Для выдалення горачы ў злёгку падсоленай халоднай вадзе вымочваюць валуі 3 сутак, груздзі і падгруздзі—2 сутак, ваўнушкі сярэшкі і бялянкі—адны суткі. Слоі грыбоў у 6—8 см перасыпаюць соллю з разліку 50—60 г на 1 кг грыбоў, затым накладваюць чыста вымыты драўляны круг з каменем. За 2—3 дні грыбы, пусціўшы сок, асядаюць, таму трэба дакладваць да таго

часу, пакуль не спыніцца асяданне і над кругам не ўтворыцца расол у 40—50 мм. Захоўваюць салёныя грыбы ў праветрываемым памяшканні пры тэмпературы ад 0° да +7°. Неабходна перыядычна аглядаць грыбы і здымаць плесень. Для паляпшэння паху і смаку грыбоў пры засоле рэкамендуецца дадаваць лаўровы ліст і пахучы перац.

МОЧАНЫЯ ЯБЛЫКІ

Для мачэння яблыкаў прыгодны асеннія і зімовыя гатункі: антонаўка, бабушкіна, аніс шэры, склянка, зялёнка, пепін літоўскі, скрыжапель і іншыя. Перад мачэннем яблыкі старанна мыюць і ўкладваюць у чыстую, без паху бочачку. Дно і сценкі бочачкі абкладваюць

пшанічнай або жытняй саломай, верхні рад таксама пакрываюць саломай. Бочачку закупаюць, а ў шпунтавую адтуліну заліваюць раствор. Раствор вараць так: бяруць солад і вараць у вадзе 10—15 хвілін, у атрыманае сусло дадаюць вару, цукровага пяску і солі, каб можна было заліць пакладзеныя яблыкі.

На 10 кг свежых яблыкаў расходуюцца: цукровага пяску—200 г, солі 100 г, соладу 50 г і саломы 150 г. Замест соладу можна дадаваць у раствор 1,5 працэнта разведзенай у вадзе жытняй мукі.

Залітыя растворам яблыкі 3—5 сутак вытрымліваюць пры тэмпературы +15°, пасля чаго шпунтавыя адтуліны забіваюць коркамі і захоўваюць у ледніку або іншым прахладным месцы.

АЗДОБНЫЯ ШВЫ

1. ШОУ ВУЗЯЛКОВЫ,
АБО «НАВІНКА»

Падвойную нітку муліне замацоўваем на левым баку матэрыялу, выводзім на правы бок, левай рукой падтрымліваем нітку, а правай навіваем на іголку 2—3 намоты ніткі, пераворачваем іголку ў матэрыял, левай рукой адпускаем нацянутую нітку і падтрымліваем, пакуль зверху не зацягнецца вузельчык. Правая рука павінна знаходзіцца пад матэрыялам. Калі атрымліваецца вузельчык, то іголку зноў правай рукой выводзім на паверхню матэрыялу.

Вузельковым швом вышываюць сарцавіну кветак, аздабляюць сукенку, блузку, бялізну, вышываюць карціны.

2. ШОУ ПЯТЛЕЙ

Гэты шоў робіцца тоўстай ніткай. Замацоўваем на левым баку тканіны нітку і выводзім на правы бок, прытрымліваючы левай рукой нітку на правы бок, укальваем іголку амаль у тое-ж самае месца і выводзім на левы бок (зверху павінна атрымацца незацягнутая пятля). Знізу іголку ўкальваем у аснову пятлі і накіроўваем уніз. Укальваючы крыху далей пятлі, выводзім іголку на левы

цаванні трэба больш выцягваць.

3. ШОУ «РОСПІС»

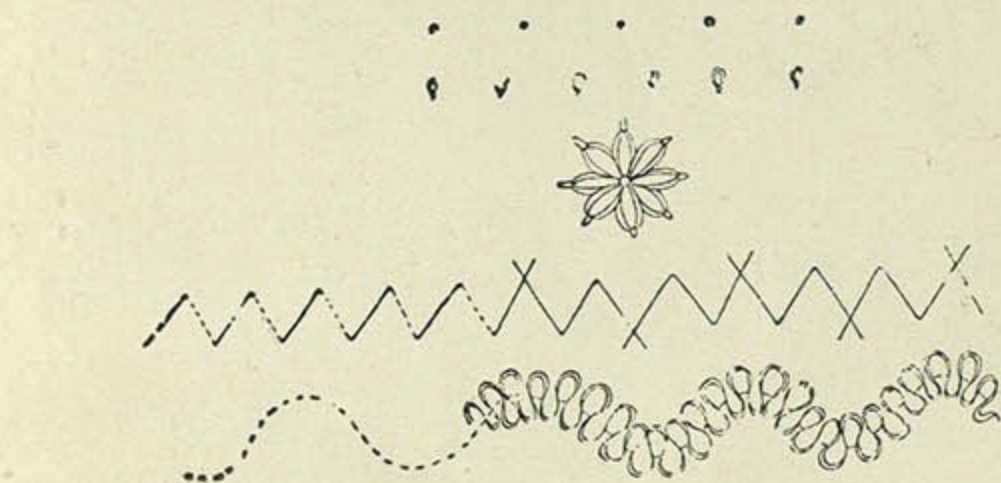
Шоў двухбаковы. Спачатку шыем швом «уперад іголку» або алоўкам намячаем контур узору шыўкамі роўнай велічыні, лепш па колькасці ніцей тканіны. Шыем у два прыёмы — спачатку прашываем злева направа ўперад і ўсе верхнія лініі шыем пры першым ходзе.

Адваротным ходам пакрываем усе прапушчаныя месцы, злучаем усе раней нанесеныя шыўкі. Каб дабіцца прамой лініі, кожны новы шывок укальваем у край папярэдняга.

Гэты шоў ужываецца для ўпрыгожвання краю абрусаў, дарожак, сурвэтак. Ём добра наносіць клеткі на матэрыял, вышываць сукенкі, блузы, дзіцячае адзенне і бялізну. Можна шыць у адзін бок сінняй ніткай, у другі — чырвонай. Вышываецца ў дзве ніткі муліне.

4. АДЗЕЛАЧНЫ ШОУ
«БАРАШАК»

Спачатку па контуры швом «уперад іголку» вельмі дробнымі шыўкамі ў адну нітку муліне прашываем аснову шва. Потым тоўстай шаўковай кручанай або шарсцяной ніткай

бок. Зверху атрымліваецца паддоўжная замацаваная пятля. Гэты шоў хуткі, лёгкі. Ём вельмі добра ўпрыгожваць верхняе дзіцячае адзенне, сукенкі, паліто, шапачкі. Гэтым швом можна вышываць дробныя кветачкі, рамашкі, васількі, яго можна рабіць падвойным — спачатку адным тонам невялікай пятлэй, потым другім тонам зверху большай пятлэй. Для васількоў петлі пры зама-

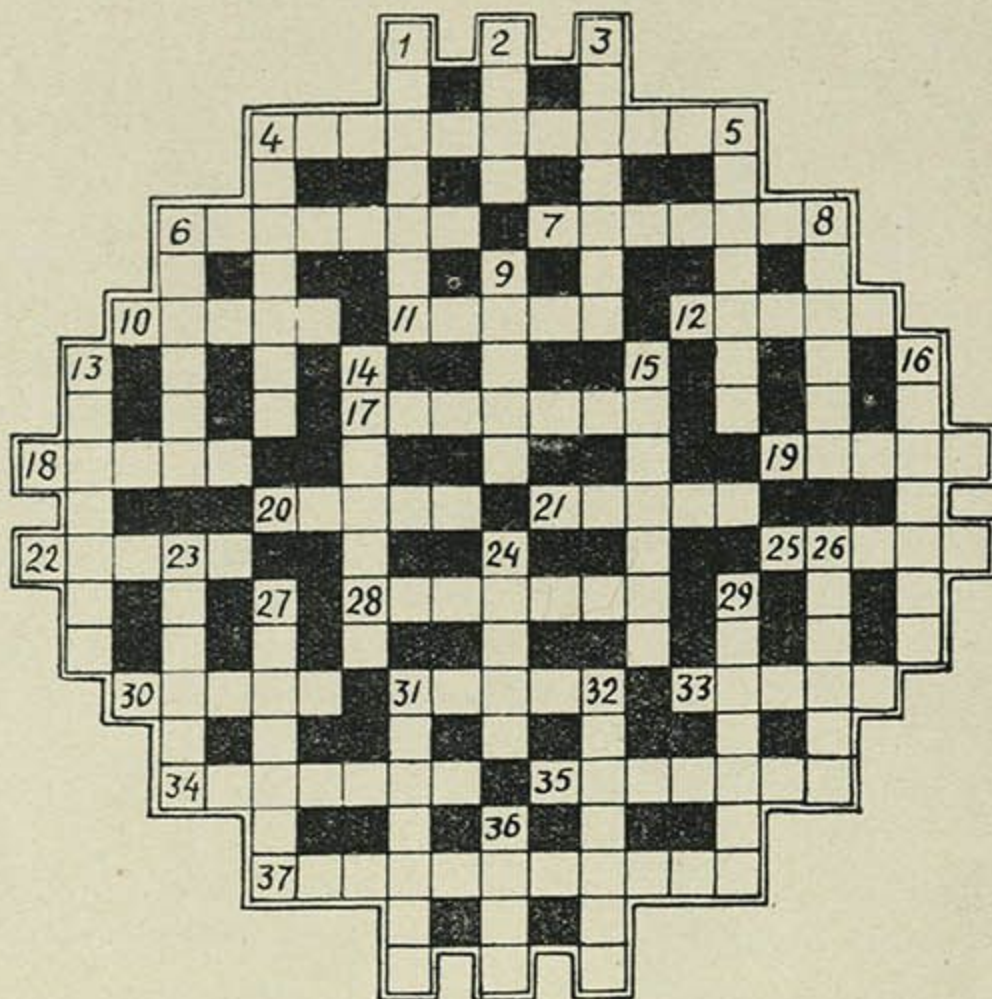
прадзяваем адзін шывок зверху, адзін знізу (іголку выводзім на правым баку тканіны). Атрымліваецца прыгожы шоў. Ужываюць яго для аздабы вершняга адзення, шарсцяных і шаўковых сукенак, жакетаў, паліто.

Гэтым швом можна выконваць рысункі ў спалучэнні з іншымі аздабнымі швамі («васьмёрка», «козлік»).

Е. КРАСІЧКАВА

КРАСВОРД

Склала Антаніна ВАЛОДЗЬКА

Па гарызанталі: 4. Сукупнасць драматычных твораў. 6. Адзел матэматыкі. 7. Працоўная прафесія. 10. Правілы чалавечых паводзін. 11. Верхняя палата парламента. 12. Назва ледзкола. 17. Лёгкі газ. 18. Надпіс на канверце. 19. Частка будынка. 20. Частка цела. 21. Наступленне. 22. Цытра. 25. Горная сістэма ў СССР. 28. Адна з форм оперы. 30. Пушны звер. 31. Карыснае насякомае. 33. Частка тэксту. 34. Вялікі рускі палкаводзец. 35. Пасуда. 37. Жанчына-матэматык.

Па вертыкалі: 1. Мокрая павязка. 2. Музычны знак. 3. Парадак падарожжа. 4. Пагадненне. 5. Прадстаўнік класа паўзуноў. 6. Частка свету. 8. Майстра па шыццю. 9. Месца стаянкі самалётаў. 13. Танец. 14. Пілот. 15. Судовая прафесія. 16. Буйны твор для спеваў. 23. Геаметрычны тэрмін. 24. Частка арганізма. 26. Пісьмовы знак. 27. Грыб. 29. Краіна народнай дэмакратыі. 31. Аўтар, які піша прозай. 32. Група музыкантаў. 36. Прылада жніц.

АДКАЗЫ НА КРАСВОРД, ЗМЕШЧАНЫ У № 7 ЧАСОПІСА:

Па гарызанталі: 1. Набег. 4. Рэха. 5. «Абоз». 7. Камандзіроўка. 9. Кулак. 10. Акорд. 12. Грак. 14. Грып. 16. Іпадром. 17. Лімузін. 19. Нараканне. 20. Разьба. 21. Стажор. 22. Мадапалам. 24. Тачанка. 26. Арзамас. 28. Рэле. 30. Мара. 32. Бляск. 35. Выбух. 36. Трыганаметрыя. 37. Алюр. 38. Край. 39. Джала.

Па вертыкалі: 1. Начынка. 2. Бяроза. 3. Ганарар. 4. Рысак. 6. Зорка. 7. Кантрабандыст. 8. Акліматызацыя. 9. «Клоп». 11. «Дэлі». 12. Гімн. 13. Кіраванне. 14. Гіпапатэм. 15. Поле. 16. Іпрыт. 18. Нарыс. 22. Маўр. 23. Мана. 25. Араб. 27. Арэх. 29. Леопард. 31. Апенька. 33. Крама. 34. Нарада. 35. Вырай.

На першай старонцы вокладкі: Удзельнікі Брэсцкага фестывалю моладзі (злева направа): сталяр Анатоля Адаўска, актывістка Саюза польскай моладзі Альжбета Кузьміцка і тэлефаністка Людміла Гіль.

Фото А. Дзітлава

На чацвёртай старонцы вокладкі: Лепшая даярка калгаса імя БВА Любанскага раёна Ева Іванаўна Рак.

Фото П. Нікіціна

Адказы рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: К. А. АБУШЭНКА, М. Н. БАРСТОК, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, Ф. А. НОВІКАВА, А. І. ФЕДАСЮК, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ 03291.

Журнал «Работница и крестьянка» на беларусском языке.

Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 4/VIII 1955 г. Адрас рэдакцыі: Мінск, Праспект імя Сталіна. Дом друку. Пакой 23. Тэлефон 2-33-03.

Друкарня імя Сталіна, Мінск. Цана 1 руб. 80 кап. Дадатак — выкрайка. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 100 000 экз. Заказ 475.

1954 г.

